

Finansnytt

utgave 01

Nyhetsmagasin fra KPMG - juli 2008

MiFID

– praktiske erfaringer så langt

Solvens II

– bakgrunn, formål og konsekvenser

Nye utfordringer

for pensjonskassene

Likviditetsstyring

– nye internasjonale anbefalinger

En fot i bakken

Lover og regler – det er farlig det! Mange aktører innen bank, finans og forsikring sliter i disse dager med å tilpasse seg MiFID reglene. Kredittilsynet har lagt til grunn en streng fortolkning av regelverket som aktørene må tilpasse sin virksomhet til. Det er derfor ikke gjort på et øyeblikk å forandre alle innen kunderrådgivning til en ny hverdag. Det krever nye rutiner, endret dokumentasjon og rapportering og en omfattende opplæring av alle de ansatte som daglig arbeider med investeringsrådgivning.

I mange sammenhenger ser vi at myndighetene etablerer regelverk eller regel forståelse hvor forventningene er at tilpasningene skjer umiddelbart. Behovet for mer kommunikasjon mellom Kredittilsynet og aktørene blir derfor stort, spesielt når regelverket er komplisert. Hvis endringsprosessene skal gå raskt, må forventninger

og forståelse kommuniseres tidlig slik at aktørene får rimelig tid til å tilpasse seg.

«Behovet for mer kommunikasjon mellom Kredittilsynet og aktørene er stort, spesielt når regelverket er komplisert»

I de senere år har vi sett at konsesjoner har blitt inndradd på grunn av ulike regelovertrædelser og hvor fortsatt drift ikke lenger er tilstede. Konsekvensene kan være store og fatale hvis regelverk brytes. Selvfølgelig skal det alltid være slik at de råtne eggene må sorteres ut, men myndigheten må ha forståelse for at det kan være tolkningsspørsmål i det foreslåtte regelverket. Når konsekvensene er så dramatiske som det har vist seg flere konsesjonsinn- dragninger, må myndighetene se på hvordan samspillet med aktørene kan gjøres best mulig. Det er en viktig del av forvaltningsoppgaven!

Med vennlig hilsen

Arne Frogner

Innhold

2 Leder:
En fot i bakken

4 MiFID – praktiske erfaringer så langt

7 Nye utfordringer for pensjonskassene

14 Likviditetsstyring – nye internasjonale anbefalinger

16 Operasjonell risiko og kapitaldekning

19 Solvens II – bakgrunn, formål og konsekvenser

22 Endringer i årsregnskapsforskriften
for forsikringsselskaper

27 Trenden innenfor identitetstyveri har kommet til Norge

32 Nytt fra Kredittilsynet

MiFID

– praktiske erfaringer så langt

I løpet av de senere måneder har norske investorer måttet lære seg minst to nye ord: "Subprime" og MiFID. I utgangspunktet har disse to begrepene lite med hverandre å gjøre. Men i praksis kan det kanskje vise seg å være noen sammenhenger likevel. For det er gjerne i etterdønningene av litt urolige tider i finansmarkedene at man virkelig får prøvd ut konsekvensene av regelverket på området.

av Are Jansrud, senior manager / leder Financial Risk Management og Bente Nyrod Gobel, senior manager

MiFID ble gjort gjeldende i Norge blant annet gjennom den nye loven om verdipapirhandel. Denne trådte i kraft 1. november 2007. En av de viktigste konsekvensene av det nye regelsettet var at omfanget av konsesjonspliktige tjenester økte. Investeringsrådgivning ble en konsesjonspliktig tjeneste, mens markedsføring ikke lenger er det. Samtidig ble det såkalte formidlingsunntaket opphevet. Dette var en unntaksbestemmelse som tidligere gjorde det mulig å formidle ordre om handel i finansielle instrumenter til verdipapirforetak uten selv å ha konsesjon. Til sammen har disse endringene medført en sterk vekst i antall norske foretak med konsesjon som verdipapirforetak og dermed også i antallet virksomheter som er underlagt tilsyn fra Kredittilsynet.

Kravene til organiseringen av virksomheten

Det nye regelverket stiller en rekke krav til organiseringen og driften av et verdipapirforetak. Et av disse er at alle foretak må ha minst to ledere, og disse skal være godkjent av Kredittilsynet. Det innebærer at disse personene må tilfredsstillende både vandelsmessige og faglige krav. Kredittilsynet har hatt en rekke slike ledere inne til samtaler for å få grunnlag for å vurdere om de tilfredsstiller de faglige kravene. I forhold til disse kravene er det verdt å merke seg at det også i styret må finnes minst en person med tilstrekkelig faglig kompetanse på området. En annen side ved kravene til ledelse er at det forutsettes at også alle filialer er underlagt en godkjent faglig leder. Så lenge filialen ikke yter investeringstjenester knyttet til komplekse

finansielle instrumenter er det imidlertid ikke nødvendig at den faglige lederen har sitt faste arbeidssted og er fysisk til stede på filialen. Dersom filialen kun har et begrenset spekter av investeringstjenester, er det mulig å få begrenset de faglige kravene til filiallederen tilsvarende.

Verdipapirforskriften stiller videre krav om en uavhengig compliance-funksjon. Oppgavene til denne funksjonen er å kontrollere etterlevelse av regelverket. Funksjonen skal være uavhengig av de funksjoner den skal føre tilsyn med. Videre er det også et obligatorisk krav om risikostyring. I tillegg stilles det krav om en uavhengig risikostyringsfunksjon. Foretaket kan unnlate å opprette en uavhengig risikostyringsfunksjon hvis foretaket kan godtgjøre at dette kravet ikke står i rimelig forhold til virksomhetens art, omfang og kompleksitet. Da må det i tillegg godtgjøres at retningslinjer og prosedyrer for risikostyringen er tilstrekkelige og effektive. Også kravet om internrevisjon er gjort betinget av at virksomhetens art, omfang og kompleksitet tilsier det. Vår erfaring er at ulike aktører i bransjen ser noe ulikt på hvor terskelen for dette kravet ligger. Gjennom internkontrollforskriften §2-1, som også gjelder for verdipapirforetakene, er styret i foretaket pålagt å vurdere om det skal ha internrevisjon eller ikke. Uansett konklusjon vil vi derfor påpeke viktigheten av at styret foretar denne vurderingen og tydelig dokumenterer i protokollen premisset for den konklusjonen som trekkes.

sjon vil vi derfor påpeke viktigheten av at styret foretar denne vurderingen og tydelig dokumenterer i protokollen premisset for den konklusjonen som trekkes.

Kapitaldekningsreglene

Verdipapirforetakene er i utgangspunktet underlagt det samme kapitaldekningsregelverket som bankene, dvs de såkalte Basel II-reglene. Det innebærer at verdipapirforetak løpende må beregne og rapportere det regulatoriske kravet til minimumskapital (pilar 1), gjennomføre minst årlig en vurdering av sitt totale kapitalbehov (pilar 2), samt offentliggjøre informasjon om risikoforhold, risikostyring og kapitalisering (pilar 3).

I praksis er det innført visse unntak og lettelser i kravene for verdipapirforetakene. Kravet om kapitaldekning for operasjonell risiko gjelder ikke for alle verdipapirforetak.

De foretakene som kun

har konsesjon til mottak og formidling av ordre, investeringsrådgivning eller aktiv forvaltning er unntatt fra dette kravet. I stedet må de ha en kapitaldekning som minst tilsvarer 25% av fjorårets faste kostnader. Forvaltningsselskap for verdipapirfond er også gitt det samme unntaket. De samme foretakene har også fått unntak fra kravet om månedlig rapportering av kapitaldekning og skal i stedet rapportere kvartalsvis.

«Det er presisert at kundens interesse av å oppnå en så god investering som mulig må gå foran verdipapirforetakets interesse av å maksimere egen fortjeneste.»

Pilar 2, den såkalte ICAAP-prosessen, bygger på et proporsjonalitets prinsipp. Kredittilsynet har utarbeidet en anbefalt rapporteringsmal for verdipapirforetakene på dette feltet. Denne er ikke obligatorisk, men den bør uansett legges til grunn som en rettesnor mht hvilken informasjon Kredittilsynet forventer å motta. Sammenligner man rapporteringsmalen for verdipapirforetakene med den som gjelder for bankene, tyder det på at det stilles noe lavere krav til verdipapirforetakene.

God forretningskikk

I løpet av det siste året har to verdipapirforetak fått tilbakekalt sin konsesjon. Terra Securities mistet konsesjonen før den nye Verdipapirhandelloven trådte i kraft. Glitnir Privatøkonomi AS fikk sin konsesjon tilbakekalt etter at Kredittilsynet hadde gjennomført stedlig tilsyn med virksomheten. I begge tilfeller er tilbakekallelsen knyttet opp mot kravet om god forretningskikk. Bestemmelsen om god forretningskikk i Verdipapirhandellovens §10-11, 1. ledd lyder:

Verdipapirforetak skal utøve sin virksomhet i samsvar med god forretningskikk. Foretaket skal herunder påse at kundenes interesser og markedets integritet ivaretas på beste måte, og ellers oppfylle de krav som følger av denne paragrafen, eller av forskrifter gitt i medhold av denne paragrafen.

Gjennom øvrige bestemmelser i loven og Verdipapirforskriften gis en rekke konkrete krav til innholdet i god forretningskikk. Dette regulerer forhold som blant annet kravet om klassifisering av kunder. Kundens klassifisering medfører i neste runde konkrete krav til hvordan kunden skal håndteres, hvilken informasjon kunden har krav på å motta, osv. Kravet om å gjennomføre en egnethetsvurdering eller hensiktsmessighetsvurdering er en annen sentral del av god forretningskikk. Videre er det blant annet bestemmelser om verdipapirforetakenes adgang til å motta godtgjørelser fra tredjepart i forbindelse

med handler i finansielle instrumenter, samt krav om informasjon til kundene – herunder informasjon om priser og kostnader.

Kredittilsynet har presisert at bestemmelsene i loven og forskriften ikke gir uttømmende retningslinjer i forhold til innholdet i begrepet god forretningskikk. Kredittilsynet har klart uttrykt noen forventninger til investeringsrådgivningen. Det er presisert at kundens interesse av å oppnå en så god investering som mulig må gå foran verdipapirforetakets interesse av å maksimere egen fortjeneste. Kredittilsynet forventer at verdipapirforetakene har en oversikt over hvilke produkter som er tilgjengelige i markedet og til hvilke vilkår. Kredittilsynets oppfatning er at et verdipapirforetak ikke kan anbefale et bestemt produkt dersom kunden kan oppnå bedre betingelser ved kjøp av et annet, sammenlignbart produkt i markedet.

I forhold til Kredittilsynets fortolkning og presisering av kravene til god forretningskikk er det også andre momenter å merke seg utover det som er beskrevet i foregående avsnitt:

- Kundene kan ikke anbefales unødvendig kostbare løsninger, og marginene må stå i et rimelig forhold til den merverdi som skapes
- Kostnadene som kundene skal betale må fremkomme tydelig, herunder må det også tydelig være angitt hvor stor andel av disse som tilfaller verdipapirforetaket når det formidles produkter på vegne av tredjepart
- Når man foretar en egnethetsvurdering i forhold til ikke-profesjonelle kunder legges det til grunn at komplekse og strukturerte produkter kan inneholde kostnads- og risikoelementer som denne typen kunder normalt ikke vil ønske å eksponere seg mot. Kredittilsynet legger også til grunn at slike produkter er så komplekse at ikke-profesjonelle

kunder normalt vil ha problemer med å forstå risikoen knyttet til dem

I tillegg til ovennevnte mer generelle synspunkter, har Kredittilsynet i forbindelse med det stedlige tilsynet hos Glitnir Privatøkonomi AS også gjort konkrete vurderinger både av selskapets modellporteføljer og konkrete rådgivning mot utvalgte kunder.

Lærdommen

Kravet til god forretningskikk eksisterte i det norske verdipapirmarkedet før MiFID også. Gjennom den nye loven om verdipapirhandel og tilhørende forskrift, har imidlertid bestemmelsen blitt gitt et mer konkret innhold. I tillegg vil Kredittilsynets praksis og vurderinger ved stedlige tilsyn fylle ut vurderingsstandardene og gi konkret veiledning. Det er derfor god grunn til å følge denne utviklingen tett. Generelt er det imidlertid vår anbefaling å etablere en god risikostyring og internkontroll for å sikre etterlevelse av det nye regelverket og god kvalitet i ytelsen av investeringstjenestene.

FAKTA

MiFID er en forkortelse for Markets in Financial Instruments Directive. Dette er et EU-direktiv som har til formål å sikre effektive kapitalmarkeder og bidra til å styrke investorbeskyttelsen. I Norge er dette direktivet implementert gjennom ny børslov og ny lov om verdipapirhandel med tilhørende forskrifter. Hoveddelen av disse trådte i kraft 1. november 2007. I tillegg til videreføring av en rekke gjeldende regler for det norske verdipapirmarkedet, så medførte den nye verdipapirhandelloven også en del nye bestemmelser. Omfanget av hva som er konsesjonspliktig virksomhet ble økt, og det kom en rekke nye, konkrete krav til utførelsen av investeringstjenester og organiseringen av verdipapirforetakene.

Nye utfordringer

for pensjonskassene

Pensjonskasseforeningene, Norske Pensjonskassers Forening og De selvstendige kommunale pensjonskasser, har nærmere ett hundre medlemskasser. Disse har en samlet forvaltningskapital på omtrent 180 milliarder kroner. Foreningene har ett felles sekretariat plassert i Finansnæringens Hus, Oslo.

Av Christer Drevsjø,
Advokat i Pensjonskasseforeningene

Pensjonskasseforeningene, Norske Pensjonskassers Forening og De selvstendige kommunale pensjonskasser, har nærmere ett hundre medlemskasser. Disse har en samlet forvaltningskapital på omtrent 180 milliarder kroner. Foreningene har ett felles sekretariat plassert i Finansnæringens Hus, Oslo.

Ny forsikringslov

Året 2008 har vært, og vil fortsatt være, preget av et høyt aktivitetsnivå i pensjonskassene som følge av betydelig aktivitet hos lovgiver.

Ved ikrafttredelsen av forsikringsloven¹ kapittel 7, med virkning fra 1. januar 2008, måtte samtlige private og kommunale pensjonskasser søke konsesjon. Denne prosessen, hvor også pensjonskasser som hadde vært i drift i mer enn hundre år ble konsesjonspliktige, foranlediget et omfattende implementeringsprosjekt.

Pensjonskasseforeningene utarbeidet i 2007 en skisse til konsesjonssøknad og vedtekter for pensjonskassene. I denne prosessen ble Kredittilsynet involvert og dette resulterte i at tilsynsmyndigheten høsten 2007 vedla Pensjonskasseforeningens maler til deres rundskriv 25/07.

Forsikringsloven har medført at pensjonskassens status er tydeliggjort. Pensjonskassen er opprettet av et foretak eller av en kommune for å oppfylle pensjonsforpliktelse. Det fremgår nå eksplisitt at pensjonskassen er en selvstendig juridisk enhet, fristilt fra sponsor. Kassen som sådan er ikke å anse som et datterselskap eller et kommunalt organ. Primærbegrunnelsen med denne formen for utskillelse er beskyttelse av eksisterende pensjonsmidler fra bedriftens øvrige virksomhet

med dertil tilliggende risiko. Dette gjen-speiles i forsikringsloven § 7-7 første ledd som krever at pensjonskassens midler skal holdes adskilt fra foretakets midler. Pensjonskassen kan heller ikke hefte for foretakets forpliktelser. Ved en eventuell konkurs i bedriften vil ikke boets kreditorer få tilgang til opparbeidede pensjonsreserver i pensjonskassen.

I forbindelse med konsesjonsprosessen

har pensjonskassene stått overfor ulike sett av utfordringer. Alle pensjonskassene måtte utarbeide nye vedtekter. Regelverket for pensjonsordningen, som utgjør avtalen mellom pensjonskassen og arbeidsgiver, måtte også revideres.

I forhold til de selskapsrettslige organene var endringer påkrevet. Pensjonskassen er i den spesielle situasjonen at styret er dens øverste organ. Styret må være sam-

¹ Lov av 10. juni 2005

² Forsikringsloven § 7-3

³ NOU 2004:24 Konsolidert forsikringslov

kringsloven kapittel 9 og dels som følge av økt levealder.

Etablering av egen pensjonskasse

Begrunnelsen for hvorfor et foretak etablerer en egen pensjonskasse vil variere. Arbeidsgiver vil normalt være pålagt å yte de ansatte en tjenstepensjon⁴. Pensjonskassen blir ut fra en slik tilnærming et instrument for å levere et lovpålagt produkt⁵.

Kostnadsaspektet er i mange tilfeller en avgjørende faktor ved etablering av pensjonskasse. De relative driftsomkostningene er lavere enn livsforsikringsselskaper og foretakene vil derfor kunne oppnå besparelser ved egen pensjonskasse.

Pensjonskassene generelt

Pensjonskassen og kapitalforvaltningsforskriften⁶ åpner for aktiv kapitalforvaltning og gode utsikter til avkastning. Ved vellykket kapitalforvaltning blir den årlig pensjonspremien for sponsoretaket langt lavere enn om et pensjonsprodukt skal kjøpes eksternt. Erfaringen viser at pensjonskasser gjennomgående har høyere avkastning på midlene enn livsforsikringsselskaper. Arbeidsgivere med egen pensjonskasse kan derfor påregne lavere pensjonskostnader over tid.

mensatt i samsvar med forsikringsloven § 7-6. Denne bestemmelsen krever at pensjonskassens styre skal ha minst ett styremedlem uten tilknytning til kassen eller sponsoretaket. Banklovkommissjonen begrunnet kravet om eksternt styremedlem med hensyn til kompetanse og uavhengighet³. Videre skal medlemmene i pensjonsordningen være representert i styret. Forsikringsloven § 2-1 stiller for øvrig krav til styremedlemmenes kompetanse og vandel.

Kredittilsynet har fortolket forsikringsloven § 6-8 dit hen at reassuranse er obligatorisk for alle livselskap og pensjonskasser. For mindre pensjonskasser har det vært komplisert å fremskaffe adekvate tilbud om gjenforsikring til en fornuftig pris. Internasjonale aktører har nå rettet fokus mot dette segmentet.

I 2008 har også pensjonskassene gått over til nye tariffer, dels som følge av forsik-

De siste årene har pensjonskassene hatt betydelig avkastning i både aksje- og eiendomsmarkedet⁷. Det er ikke uvanlig at man i veldrevne pensjonskasser med jevne mellomrom har så vidt god økonomi at det oppnås premiefritak. Skattemessige aspekter er også av relevans ved opprettelse av pensjonskasse.

En rekke pensjonskasser benytter muligheten til aktiv markedstilpasning. Pen-

4 Lov om obligatorisk tjenstepensjon av 21. desember 2005

5 Ytelsespensjon etter foretakspensjonsloven eller innskuddspensjon etter innskuddspensjonsloven

6 Forskrift av 17. desember 2007

7 Dog med 1. kvartal 2008 som et signifikant unntak

8 Forsikringsloven § 9-7 annet ledd

9 Forsikringsloven § 9-7 tredje ledd

10 Forsikringsloven § 9-7 femte ledd

11 I praksis kollektivporteføljen og selskapsporteføljen

12 Forsikringsvirksomhetsloven § 3-2 og Kredittilsynets Rundskriv 71/90

sjonskassen åpner for større potensiell gevinst av kapitalforvaltningen, men også en større reell risiko. Et eventuelt under-skudd i kassen vil måtte dekkes av foretaket. Innenfor regleverkets grenser kan foretaket optimalisere kapitaloppbygging og skattebelastning.

Egen pensjonskasse gir foretaket anledning til å ha styring med risikograden i plasseringene av pensjonskassens midler. Ved tilføring av egenkapital kan kassens risikobærende evne tilpasses. Foretak med egen pensjonskasse vil ved store endringer i markedet kunne oppkapitalisere kassen og har selv kontroll over aksjeeksponeringen. Pensjonskasseløsningen innebærer muligheter for en mer direkte innflytelse over kapitalforvaltningen. Det kan eksempelvis være hensiktsmessig å innrette aksjeinvesteringene mot andre næringer for å oppnå økt risikospredning.

Med egen pensjonskasse kan virksomhetens ledelse få et nærmere forhold til og forståelse for pensjonsordningen, dens potensial og kostnader. For de ansatte representerer pensjonskassen et vesentlig gode som naturlig assosieres med arbeids-

giver og ikke med et vilkårlig livsforsikrings-selskap. Videre er pensjonskassens medlemmer representerte i dens styre.

Fordeling av kursreguleringsfond

Det har hersket usikkerhet omkring til-ordning av kursreguleringsfondet ved inndeling av balansen i porteføljer. Kredittilsynet har ikke ønsket ikke å angi en entydig fremgangsmåte for tilordning av kursreguleringsfond. I det følgende beskrives en konsekvent prosedyre som presumptivt godtas av revisor og myndigheter.

Forsikringsloven § 9-7 legger til grunn at pensjonskassens forvaltningskapital skal deles inn i tre porteføljer; kollektivporteføljen, investeringsvalgporteføljen og selskapsporteføljen. Hver av porteføljene kan deles inn i flere underporteføljer. Kollektivporteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer de

forsikringsmessige avsetninger til dekning av kontraktfastsatte forpliktelser⁸. Investeringsvalgporteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsvalgportefølje⁹.

Selskapsporteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer selskaps ansvarlige kapital og eventuell annen gjeld enn forsikringsforpliktelsene¹⁰.

Premiefond, innskuddsfond og pensjonsreguleringsfond anses her som del av den portefølje de øvrige midler knyttet til kontrakten inngår i, med mindre det følger av kontrakten at

midlene i fondet skal plasseres på annen måte.

Etter nytt regelverk skal netto urealiserte kursgevinster på verdipapirer i kollektivporteføljen tilordnes kursreguleringsfon-

«Erfaringen viser at pensjonskasser gjennomgående har høyere avkastning på midlene enn livsforsikrings-selskapene. Arbeidsgivere med egen pensjonskasse kan derfor påregne lavere pensjonskostnader over tid.»

13 Vi formoder at det per 1. januar 2008 vil dreie seg om netto kursgevinster

14 Sponsor kan betraktes som kunde

15 Forsikringsloven § 7-7 fjerde ledd

16 Forskriften § 2-2 annet ledd

17 Forskriften § 2-3

det som inngår i de forsikringsmessige avsetninger jf. forsikringsloven § 9-15 annet ledd. Urealiserte gevinster på eien- deler i selskapsporteføljen avsettes til fond for urealiserte gevinster.

Etter tidligere regelverk inngikk ikke kursreguleringsfond i de forsikringsmes- sige avsetningene, og fondet var ikke definert som en del av egenkapitalen. Når pensjonskassens aktiva nå allokeres til de ulike porteføljer¹¹ oppstår en problemstil- ling. Skal kursreguleringsfond helhetlig tilordnes kollektivporteføljen, eller kan en legge til grunn at noe av verdien tilordnes egenkapitalen / selskapsporteføljen?

Det har vært lansert ulike modeller for fordeling av kursreguleringsfondet;

- Verdiene i fondet tilordnes forsikrings- messige avsetninger og egenkapitalen proporsjonalt med disse postenes størrelse.
- Inntil 35 % av kursreguleringsfondet tilordnes egenkapitalen – jf. tidligere regler om overskuddsdeling¹².

Kredittilsynet har uttalt seg i sakens anled- ning, men uttalelsen angir ingen entydig

framgangsmåte. I Kredittilsynets brev til NFØ Faggruppe Liv av 13. desember 2007 heter det avslutningsvis:

Kredittilsynet legger således til grunn at fordelingen mellom selskapskapital og kundefond skjer på bakgrunn av bokførte verdier og at det ikke lages overgangs- regler som sikrer selskapsporteføljen en andel av kursreguleringsfond. Kredit- tillsynet forventer at selskapene følger forsikringsloven § 9-7 syvende ledd om god forretningsskikk når verdiene fordeles mellom selskapsportefølje og kundeporte- følje.

Pensjonskasseforeningene har etter disku- sjon med foreningens regnskapsgrupper og med medarbeidere i Kredittilsynet foreslått følgende fremgangsmåte for for- deling av kursreguleringsfondet:

Pensjonskassens ulike aktiva tilordnes enten kollektivporteføljen eller selskaps- porteføljen. Ved tilordning av verdipapirer (omløpsmidler) legges kostpris til grunn. De to porteføljer vil dermed bli tilordnet over- eller underkurser som er knyttet til de enkelte verdipapirene. Netto overkurs

på verdipapirer allokert til kollektivporte- føljen vil da utgjøre nytt kursregulerings- fond. Netto overkurs knyttet til verdipapi- rer tilordnet selskapsporteføljen føres til fond for urealiserte gevinster¹³.

Pensjonskassen kan påvirke fordelingen av kursreguleringsfond på kollektivporte- føljen og selskapsporteføljen gjennom den allokering av ulike verdipapirer som fore- tas. Kredittilsynet har i den forbindelse vist til forsikringsloven § 9-7 syvende ledd. Denne lyder:

Ved valg av eiendeler til de forskjellige porteføljer, og ved endring av sammen- setningen av porteføljer, skal selskapet overholde krav til god forretningsskikk og sørge for at det ikke skjer urimelig forskjellsbehandling av kunder. Selskapet skal ha retningslinjer for valg av eiende- ler og endring av porteføljer for å unngå at det oppstår interessekonflikter mellom kunder og kunde grupper eller mellom kunder og selskapet. I tilfelle av interesse- konflikt mellom kunder og selskapet, skal hensynet til kundene gå foran.

Denne bestemmelsen innebærer unektelig

18 Forskriften § 3-2 første ledd

19 Forskriften § 3-2 annet ledd

20 UCITS: Undertakings for Collective Invest- ments In Transferable Securities; med utspring i UCITS direktivet (Rådsdirektiv 85/611/EØF)

21 Verdipapirfond som er tillatt markedsført

i Norge, men som ikke oppfyller kravene til UCITS

22 Eksempelvis hedgefond

23 Forskriften § 3-3 fjerde ledd

24 Forskriften § 5-1 annet ledd

25 Forskriften kapittel 4

26 International Financial Reporting Standards

27 PORT

visse føringer, men dersom pensjonskassen foretar en "skjevdeling" i forståelse med sponsor¹⁴, så kan ikke siterte bestemmelse anses tilsidesatt. Fordelingen skal imidlertid ikke være begrunnet med at en ønsker en særskilt allokering av urealiserte gevinster, men ut fra en strategi for kapitalforvaltning for de to porteføljene.

Kapitalforvaltningsforskriften

Medio desember 2007 fastsatte Finansdepartementet en ny kapitalforvaltningsforskrift for livsforsikringselskaper og pensjonskasser. Forskriften representerte økt handlefrihet på visse områder, men inneholder fortsatt noen kvantitative begrensninger.

Forskriften forutsetter en gjennomtenkt kapitalforvaltningsstrategi, overvåking av risiko, kontroll og stresstesting fremfor rammestyrt. Det kreves at pensjonskassen skal ha en dokumentert kapitalforvaltningsstrategi. Denne vedtas av styret og revurderes hvert år¹⁵. Det skal være en arbeidsdeling mellom enheter og personell som utøver kapitalforvaltningen og enheter som overvåker at retningslinjene følges. En rekke pensjonskasser får i denne forbindelse bistand fra revisjonselskaper. For risikofylte plasseringer skal det utarbeides særlige rutiner¹⁶. Enheten som overvåker kapitalforvaltningen skal jevnlig rapportere skriftlig til styret og ledelsen om risiko, resultater og etterlevelse.

Pensjonskassen skal jevnlig, og minst ved utgangen av hvert kvartal, analysere hvordan uvanlige markedsforhold, herunder rente- og valutakursendringer, samt utslag av forsikrings- og kredittrisiko, vil påvirke selskapets bufferkapital¹⁷. Analy-

sene skal utføres med utgangspunkt i selskapets balanse på vurderingstidspunktet, og under den forutsetning at selskapets forvaltningskapital, herunder eventuelle derivater, og forpliktelser, måles til bokført verdi. Videre skal pensjonskasse analysere hvordan uvanlige markedsforhold ville ha påvirket selskapets bufferkapital under den forutsetning at selskapets eiendeler og selskapets forpliktelser måles til virkelig verdi.

Detaljreguleringen i den gamle kapitalforvaltningsforskriftens § 7 er fjernet, herunder grensene på 35 prosent for plassering i aksjer og 30 prosent for plassering i private obligasjoner. Det er likevel gitt enkelte kvantitative begrensninger for plassering av kollektivporteføljens midler. Det er ikke tillatt å plassere en større del av kollektivporteføljen

enn tilsvarende syv prosent av forsikringsmessige avsetninger i noterte aksjer og i verdipapirfond som det ikke er tillatt å markedsføre i Norge¹⁸. Grensen er fem prosent for ikke-standardiserte, usikrede utlån¹⁹. Denne gjelder ikke for selskapsporteføljen.

Etter forskriften § 3-3 annet ledd kan ikke pensjonskassen ha eiendeler utstedt av én enkelt utsteder som til sammen utgjør mer enn fire prosent av de forsikringsmessige avsetningene. Det er gjort en rekke unntak fra bestemmelsen i samme paragraf tredje ledd. Det er satt særlige grenser for største enkeltengasjement hva gjelder lån til eller garantert av én kommune (inntil 15 prosent av forsikringsmessige avsetninger), obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av samme utsteder (20 prosent), investeringer i ett UCITS-fond²⁰ (ti prosent), andeler i ett nasjonalt fond (fire prosent)²¹, investering

i ett alternativt fond²² (én prosent) og usikkert lån til en enkelt låntaker (én prosent)²³. En pensjonskasse kan ikke ha mer enn syv prosent av selskapets forsikringsmessige avsetninger i eierandeler og fordringer knyttet til en fast eiendom eller gruppe av faste eiendommer som naturlig sees under ett. Dette følger av forskriften § 3-4.

For pensjonskasser gjelder en særregel om at den ikke kan investere mer enn fire prosent av forvaltningskapitalen i et foretak som har pensjonsordning i pensjonsforetaket²⁴. Inngår foretaket i et konsern skal de samlede investeringer i foretak i gruppen ikke overstige åtte prosent av forvaltningskapitalen. Denne bestemmelsen må være oppfylt senest 1. januar 2010.

Ved opprettelse av ordninger med investeringsvalg, der selskapet bærer hele eller deler av risikoen for avkastningen, kan investeringsvalgporteføljen bestå av verdipapirfond tillatt markedsført i Norge, andeler i UCITS-fond, andeler i særskilt investeringsportefølje samt kontanter mv²⁵.

Nye regnskapsregler

Som en direkte konsekvens av nye regler for fordeling av avkastning og overskudd etter forsikringsloven kapittel 9, og som ledd i tilpasning til IFRS²⁶, har Kredittilsynet utarbeidet en ny årsregnskapsforskrift for livsforsikringselskaper. Denne skal også anvendes av pensjonskasser inntil en egen forskrift for disse fastsettes.

Omlagging til ny regnskapsoppstilling har vist seg å være en til dels komplisert og krevende affære. Regnskapet som sådan omlagges, noe som vil innebære visse utfordringer for pensjonskassene og deres revisorer. Kredittilsynet innfører samtidig

28 NOU 2004:24 side 95

29 Lars Erik Fjørtoft, Leder IT Advisory, er prosjektansvarlig hos KPMG

en ny regnskapsrapportering for pensjonskasser . Denne stiller ytterligere krav til regnskapsføringen og systemene.

Ny internkontrollforskrift

Etter forsikringsloven § 7-7 annet ledd skal styret i pensjonskassen sørge for at det foreligger forsvarlig organisering av virksomheten, herunder systemer for internkontroll. Banklovkommisjonen uttalte i lovforarbeidet at internkontroll ”vil være et av de viktigste verktøyene for styret til å følge opp og kontrollere at styrets retningslinjer blir fulgt opp på ulike områder”²⁸. Forvaltningen av pensjonskassens midler står særlig sentralt i internkontrollen. Dette fremgår implisitt gjennom forsikringsloven § 7-7 siste ledd og kapitalforvaltningsforskriften kapittel 2. Internkontroll er også en forpliktelse som kan utledes av aksjeloven § 6-13. Denne er relevant for pensjonskasser jf. forsikringsloven § 7-6 tredje ledd.

Pensjonskassene har i stor utstrekning benyttet Norske Pensjonskassers Forenings internkontrollhåndbok som mal for internkontrollarbeidet. Som følge av betydelig regelverksutvikling på internkontrollområdet er det per 2008 behov for å revidere håndboken. Dette behovet vil bli ytterligere forsterket ved vedtagelse av ny internkontrollforskrift. Kredittilsynet har signalisert at denne vil foreligge før sommeren inneværende år.

Pensjonskasseforeningene skal foreta en fullstendig revisjon av internkontrollhåndboken tidlig høsten 2008. Det tas sikte på at veiledningen skal favne over et vidt sett av regelverk. Pensjonskasseforeningene har involvert KPMG i denne prosessen.²⁹

Likviditet

De senere måneders uro i de internasjonale finansmarkeder har fått myndighetene til å vri fokus fra soliditet til likviditet. Basel II-reglene, som omhandler nye soliditetskrav, er relativt nylig trådt i kraft. Likviditetsproblemer i markedene har økt fokuset på kravene til god likviditetsstyring i sektoren. Dette har stått sentralt på dagsorden for de regulerende myndigheter gjennom de senere månedene. Baselkomiteen publisert den 17. juni i år et diskusjonsutkast til nye prinsipper for god likviditetsstyring. CEBS, fellesorganet for europeiske tilsynsmyndigheter, fulgte opp med sine anbefalinger dagen etter. Men hva nytt bringer disse ulike anbefalingene?

Av Are Jansrud, senior manager og leder av Financial Risk Management

FAKTA

Regler om likviditetsstyringen i norske finansinstitusjoner fremgår av Finansieringsvirksomhetslovens §2-17 og Forskrift om forsvarlig likviditetsstyring. Loven angir de overordnede prinsippene og stiller krav om at en finansinstitusjon til enhver tid skal kunne dekke sine forpliktelser ved forfall. Forskriften gir nærmere regler og krav til likviditetsstrategi, likviditetsrisikorammer, beredskapsplaner, organisering og ansvarsforhold, risikomåling og prognoser, stresstester, rutiner for overvåking av utviklingen og etterlevelsen av retningslinjene, styre- og ledelsesrapportering og uavhengig kontroll.

Gjennom Kredittilsynets mal for risikobasert tilsyn på likviditetsområdet fremkommer ytterligere detaljer omkring forventninger til finansinstitusjonenes organisering og styring på likviditetsområdet.

Internasjonalt foreligger det en anbefaling fra Baselkomiteen om gode prinsipper for likviditetsstyring.

Hva er nytt i Baselkomiteens anbefaling?

Det har eksistert en anbefaling fra Baselkomiteen om gode prinsipper for likviditetsstyring i mange år. Som følge av de senere måneders markedsuro publiserte Baselkomiteen i februar 2008 et dokument om styring av likviditetsrisiko og tilsynsmessige utfordringer i den forbindelse. Dokumentet konkluderte med at mange banker i en periode med rikelig tilgang på likviditet ikke hadde tatt tilstrekkelig hensyn til flere grunnleggende prinsipper for god likviditetsstyring.

For å ta hensyn til både utviklingen i finansmarkedene og lærdommer fra markedsuroen har Baselkomiteen nå publisert et diskusjonsutkast for oppdatering av prinsippdokumentet for god likviditetsstyring. Anbefalingene har blitt utvidet på flere punkter i forhold til den eksisterende anbefalingen. Det gis mer detaljert veiledning på følgende punkter:

- Etablering av toleransegrenser for likviditetsrisiko

- Vedlikehold av adekvat likviditet, inkludert likviditetsreserver
- Nødvendigheten av å allokere likviditetskostnader, -fordeler og -risikoer til alle vesentlige forretningsområder/-aktiviteter
- Identifikasjon og måling av alle likviditetsrisikoer
- Utforming og bruk av alvorlige stresstest-scenarier
- Behovet for en robust og operasjonell beredskapsplan for funding
- Styring av likviditet i et intradagperspektiv, samt håndtering av sikkerhetsstillelse
- Offentliggjøring av informasjon for å skape markedsdisiplin

I tillegg er også veiledningen for tilsynsmyndighetene utvidet. Til sammen er anbefalingen basert på 17 prinsipper,

ssstyring

- nye internasjonale anbefalinger

hvorav de 14 første gjelder institusjonens risikostyring og de 4 siste vedrører tilsynsmyndighetenes rolle. Gjennom dokumentet blir de 17 prinsippene ytterligere beskrevet og det gis en rekke detaljerte anbefalinger og anvisninger om de overordnede prinsippene.

CEBS-dokumentet

CEBS-dokumentet er utarbeidet som svar på en anmodning fra EU-kommisjonen om råd angående likviditetsstyring. Dokumentet inneholder til sammen 30 ulike anbefalinger, hvorav de 18 første vedrører kravene til likviditetsstyringen i institusjonene og de siste 12 omhandler tilsynsmyndighetene.

Prinsippene understreker i stor grad de samme forhold som fremgår av Baselkomiteens anbefalinger. Men i tillegg er det også flere anbefalinger som går på mer konkrete og detaljerte krav til bankenes innretning av styring og kontroll på likviditetsområdet.

Forholdet til norske likviditetsregler

De internasjonale anbefalingene, slik de nå foreligger, er i tråd med prinsippene bak det eksisterende norske regelverket, men oppstiller selvsagt klart mer detaljerte anbefalinger enn det som rommes av forskriften. Begge dokumentene presiserer proporsjonalitetsprinsippet bak sine anbefalinger, det vil si at man i utformingen av likviditetsstyringen må ta hensyn til virksomhetens art, størrelse og kompleksitet.

Det er grunn til å forvente at Kredittilsynet vil oppdatere sine prinsipper for risikobasert tilsyn på likviditetsområdet med det som følger av den internasjonale utviklingen.

Operasjonell risiko og kapitaldekning

Basel II-reglene innførte krav om kapitaldekning for operasjonell risiko. Kapital er en knapp faktor og man bør derfor utnytte den rasjonelt for å sikre en tilfredsstillende avkastning. Har finansinstitusjonene noe å tjene på å anvende mer avanserte metoder for beregning av kapitalkravet under Basel II? Finnes det andre gode argumenter for å forbedre sitt opplegg for styring av operasjonell risiko?

av Are Jansrud, senior manager / leder Financial Risk Management og Are Farstad, manager

Hva er operasjonell risiko?

Operasjonell risiko kan defineres som *”risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser”*. Risikoen for tap kan for eksempel stamme fra internt bedrageri, eksternt bedrageri, uheldige ansettelsesvilkår, svakheter forbundet med sikkerhet/arbeidsmiljø, svikt i kundebehandling, produkter eller forretningspraksis, skade på fysiske eiendeler, avbrudd i drift eller systemer, feil i oppgjør, levering eller transaksjonsbehandling eller lignende.

Effektene av det nye kapitaldekningsregelverket

Innføringen av Basel II-reglene innebar et mer risikosensitivt kapitaldekningsregelverk. For banker med betydelig innslag av boliglån og massemarkedsengasjement ble kapitalkravet for kredittisiko redusert. Banker som har tatt i bruk IRB-metoder for beregning av sitt kapitalkrav har opp-

levd ytterligere reduksjoner i kravet til minimumskapital. Imidlertid får de sistnevnte bankene først full effekt etter utløpet av overgangsperioden. De lettelser som bankene har fått i kapitalkravet for kredittisiko har imidlertid delvis blitt motvirket av det nye kravet om kapitaldekning for operasjonell risiko. For de aller fleste bankene har imidlertid nettoeffekten vært en reduksjon totalt sett i kravet til kapital. Imidlertid gjelder ikke dette for verdipapirforetakene. Verdipapirforetakene har normalt en liten balanse, og dermed lavt kapitalkrav for kredittisiko. Derimot har de en betydelig inntektsbase og det nye kapitalkravet for operasjonell risiko har derfor for denne gruppen medført en betydelig økning i totalt krav til ansvarlig kapital.

Kapitalkrav for operasjonell risiko

Basismetoden er den grunnleggende måten å beregne kapitalkravet for operasjonell risiko på. Under denne metoden fastsettes kapitalkravet til 15% av inntek-

tene (se Faktaboks for definisjon av inntektsbegrepet). Det er mulig å oppnå en lettelse i kravet til kapital ved å ta i bruk mer avanserte metoder. Sjablongmetoden er første trinn i denne ”trappa”. Under sjablongmetoden fordeles inntektene på ulike forretningsområder, og hvor %-satsen for beregningen av kapitalkravet varierer mellom forretningsområdene. Følgende forretningsområder og satser er definert i regelverket:

Det avgjørende for om virksomheten vil kunne oppnå en kapitalbesparelse ved å gå over til sjablongmetoden vil derfor være hvordan virksomhetens inntekter fordeler seg på de ulike forretningsområdene. Et ledd i denne kost/nytte-vurderingen vil også være kostnadene forbundet med de krav til risikostyring som valget av sjablongmetoden medfører. Et foretak som gjør bruk av sjablongmetoden må oppfylle følgende krav:

- institusjonen må ha et veldokumentert

vurderings- og styringssystem for operasjonell risiko med tydelig ansvarsfordeling

- institusjonen må identifisere operasjonell risiko og registrere relevante opplysninger vedrørende operasjonell risiko, herunder opplysninger om betydelige tap
- systemet skal regelmessig gjennomgås og bekreftes av en uavhengig funksjon i institusjonen
- vurderingssystemet for operasjonell risiko må være en integrert del av institusjonens risikostyringsprosess må ha en intern rapporteringsstruktur til styret, som sikrer at alle relevante funksjoner i institusjonen gis nødvendig informasjon om operasjonell risiko

Beregningsgrunnlaget i AMA-metoden fastsettes statistisk på bakgrunn av forventet og uventet tap og med et konfidensin-

tervall over en ettårs periode på 99,9 prosent. AMA-systemet skal fange opp alle vesentlige risikofaktorer som har betydning for sannsynlighetsfordelingen til tapsestimatene. Kapitalkravet skal beregnes for hvert forretningsområde som er angitt ovenfor under beskrivelsen av sjablongmetoden. AMA-systemet skal bygge på interne data, eksterne data, scenarioanalyser og faktorer knyttet til virksomheten. For interne data skal institusjonen ha data som dekker en observasjonsperiode på minimum fem år, og disse skal tilordnes forretningsområder og tapshendelseskategoriene (a) internt bedrageri, (b) eksternt bedrageri, (c) ansettelsesvilkår og sikkerhet på arbeidsplassen, (d) kunder, produkter og forretningspraksis, (e) skade på fysiske eiendeler, (f) avbrudd i drift eller systemer og (g) oppgjør, levering og annen transaksjonsbehandling. Det stilles dessuten en rekke krav til kvalitetssikringen av systemet og datagrunnlaget.

Betydning for bankene

Som nevnt ovenfor har bankene hovedsakelig fått en lettelse i sitt totale krav til kapital etter innføringen av Basel II-regelverket da endrede regler for kredittrisiko-området mer enn oppveier det økte kapitalkravet pga de nye reglene om operasjonell risiko. Norske banker har så langt primært valgt å benytte basismetoden for håndtering av operasjonell risiko. Dette er nok primært et resultat av prioriteringer i arbeidet med overgangen til det nye regelverket og der gevinstene uansett har vært størst ved å prioritere arbeidet med kredittrisiko-området. De største norske bankene har dels valgt basismetoden og dels sjablongmetoden.

Å beregne potensielle gevinster ved overgang til mer avanserte metoder vil kreve inngående tilgang til interne data i de enkelte banker. Basert på tilgjengelige offentlige data har vi utarbeidet noen esti-

mater på kapitalbesparelsen som kan oppnås ved overgangen fra basismetoden til sjablongmetoden. Ettersom beregningene er basert på estimater, så er tallene beheftet med en viss usikkerhet. Men beregningene viser en reduksjon i kapitalkravet for operasjonell risiko med 5-10% isolert sett, og en reduksjon i det totale kapitalkravet på under 1%. Det er grunn til å anta at gevinstene ved bruk av AMA-metoden vil være langt større.

Betydning for verdipapirforetakene

Verdipapirforetakene har i utgangspunktet et betydelig større potensial relativt sett

ved bruk av mer avanserte metoder for håndtering av operasjonell risiko. Dette skyldes at de normalt har en liten balanse, og dermed lavt kapitalkrav for kredittrisiko, men derimot en betydelig inntektsbase og dermed et høyt grunnlag for opera-

sjonell risiko. Beregninger foretatt av oss på basis av offentlig tilgjengelige data for noen utvalgte verdipapirforetak indikerer at kapitalkravet kan øke så mye som 3-5 ganger som følge av innføringen av krav til kapitaldekning for operasjonell risiko.

Imidlertid kan det for flere av verdipapirforetakene straffe seg å gå fra basismetoden til sjablongmetoden. Under basismetoden

«Norske banker har så langt primært valgt å benytte basismetoden for håndtering av operasjonell risiko.»

Forretningsområder	Prosent
Foretaksfinansiering	18 prosent
Egenhandel og formidling	18 prosent
Megling for massemarkeds kunder	12 prosent
Banktjenester for massemarkeds kunder	12 prosent
Banktjenester for bedriftskunder	15 prosent
Betaling og oppgjørstjenester	18 prosent
Tilknyttede tjenester	15 prosent
Kapitalforvaltning	12 prosent

beregnes kapitalkravet som 15% av inntektene. Under sjablongmetoden beregnes kapitalkravet for foretaksfinansiering til 18% av inntektene. Foretaksfinansiering omfatter garantistillelse for fulltegning av emisjoner eller andre offentlige tilbud eller plassering av slike tilbud, tjenester i forbindelse med garantistillelse, investeringsrådgivning, samt rådgivning og tjenester ved fusjoner og oppkjøp, emisjoner, børsintroduksjoner, kapitalstruktur, strategi mv. Denne type inntekter utgjør ofte en betydelig andel av inntektene i et verdipapirforetak. Det er kun megling for massemarkeds kunder og aktiv forvaltning som gir lavere %-sats for beregningen enn 15%-satsen under basismetoden. For verdipapirforetak vil det derfor først være ved overgangen til AMA-metoden at det kan oppnås en kapitalbesparelse.

I forhold til verdipapirforetakene er det også verdt å merke seg at foretak som kun har konsesjon til å yte investerings-tjenestene mottak og formidling av ordre, investeringsrådgivning eller aktiv forvaltning er unntatt fra kravet om kapital for operasjonell risiko. I stedet skal de ha en kapital som minst tilsvarer 25% av fjorårets faste kostnader.

Gå for større gevinster?

Som estimatene ovenfor viser, så er det begrenset gevinst å hente på kun en overgang fra basismetoden til sjablongmetoden. En overgang til AMA-metoden har derimot potensial for langt større gevinster. Dette innebærer imidlertid betydelig krav til opplegget for styring av operasjonell risiko, herunder datainnsamling, systemer og beregningsmodeller. Dessuten innebærer det et krav til datahistorikk som de færreste kan oppfylle i utgangspunktet. Er det da noen grunn til å iverksette prosjekter på området? Ja, det kan faktiske være flere gode grunner til det likevel.

Utover redusert kapitalkrav bør den viktigste begrunnelsen for prosjekter på området uansett være å forbedre sin løpende driftskvalitet. På den måten vil

man i tillegg få gevinster i form av økt kundetilfredshet, reduserte tap og reduserte kostnader som følge av operasjonell risiko. Opptil flere av disse tapene og kostnadene kan være skjulte. Dette kan for eksempel være arbeidstid som medgår til å rette feil fordi ting ikke gjøres riktig første gangen. Det kan være en rekke små tap som hver for seg er ufarlig men i sum betydelig. Eller det kan være tapte inntekter pga misfornøyde kunder eller

sviktende rennomè. Dessuten vil et prosjekt for å bedre styringen av operasjonell risiko på sikt kunne danne grunnlag for en overgang til AMA-metoden. Eventuelle forbedringsprosjekter bør derfor vurdere også å ta hensyn til datahistorikk-kravene under AMA-metoden.

FAKTA

Innføringen av de nye kapitaldekningsreglene (Basel II) medførte krav om kapitaldekning for operasjonell risiko. Regelverket åpner for tre ulike metoder for beregning av dette kapitalkravet:

- standardmetoden
- sjablongmetoden
- AMA-metoden

Både standardmetoden og sjablongmetoden tar utgangspunkt i foretakets inntekter som grunnlag for beregning av kapitalkravet. Inntekter defineres i denne sammenheng utfra regnskapsoppsettet til en bank og defineres som summen av a) renteinntekter og lignende inntekter, b) rentekostnader og lignende kostnader, c) inntekter av aksjer, andeler og andre verdipapirer med variabel avkastning, d) provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester, e) provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester, f) netto verdiendring og gevinst eller tap på valuta og verdipapirer som er omløpsmidler og g) andre driftsinntekter. Følgende skal dog ikke inngå i beregning av inntekt: a) realisert gevinst eller tap fra salg av eiendeler som ikke inngår i handelsporteføljen, og b) inntekt fra forsikring som ikke er en del av institusjonens drift.

Under standardmetoden tilsvarer kapitalkravet 15% av gjennomsnittlig inntekt siste tre år. Under sjablongmetoden fordeles inntektene på ulike forretningsområder og kapitalkravet beregnes vha prosentsetninger som varierer mellom disse forretningsområdene. Satsene er fra 12% til 18%. Under AMA-metoden anvendes statistiske beregningsmetoder utfra tapshistorikk for å beregne kapitalkravet.

Bruk av AMA-metoden krever godkjenning fra Kredittilsynet, mens man må meddele at man eventuelt benytter sjablongmetoden. Begge disse metodene stiller krav til virksomhetens styring av operasjonell risiko.

Regelverket fremgår av Forskrift om kapitalkrav for forretningsbanker, sparebanker, finansieringsforetak, holdingselskaper i finanskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond mv. (kapitalkravsforskriften).

Solvens II

– bakgrunn, formål og konsekvenser

Bankene har fått et nytt soliditetsregime, mens forsikringsselskapene fortsatt lever med gamle soliditetsregler. De norske forsikringsselskapene er dessuten underlagt to regimer – både moderniserte Basel I-krav og forsikringsbaserte solvenskrav. Men snart (!) er det deres tur til å få nye regler også. Solvens II-regelverket forventes innført i 2012. Og det er ikke nødvendigvis lenge til med tanke på å få gjennomført nødvendige forberedelser. Hva kan konsekvensene forventes å bli?

Are Jansrud, Senior manager og leder av Financial Risk Management

Soliditetskrav bør reflektere forskjeller i reell risikoen for eksponering og premiere god intern risikostyring. De gamle soliditetsreglene reflekterer i liten grad disse forholdene. For bankene ble nye soliditetsregler (Basel II) derfor som kjent innført fra 1. januar 2007. De største bankene har benyttet de nye reglene i et drøyt år nå. Overgangsordninger gjorde imidlertid at flertallet av bankene ventet til 1. januar 2008 med å ta i bruk det nye regelverket. Forsikringsselskapene lever fortsatt med gamle soliditetsregler. Norske forsikringsselskaper må både stille kapital beregnet etter en modernisert utgave av det tidligere kapitaldekningsregelverket (Basel I) og i tillegg oppfylle de forsikringsbaserte kravene til solvenskapital.

Formålet med de nye Solvens II-reglene er primært:

- Å etablere risikosensitive solvensregler for forsikring som omfatter alle de ulike formene for risiko som bransjen er eksponert for.
- Å beskytte forsikringstagernes interesser.
- Å bidra til å sikre (tilnærmet) full harmonisering av solvenskravene i EU/EØS-området, både hva gjelder kravene til tekniske avsetninger og kapitalkrav

Regelverket forventes innført i 2012/2013. Detaljene i regelverket er fortsatt under utvikling. Det er til nå gjennomført tre kvantitative konsekvensvurderinger (QIS1, QIS2 og QIS3). Den fjerde

konsekvensvurderingen (QIS4) pågår nå. Norske forsikringsselskaper som deltar i denne fjerde runden skal innrapportere beregningsresultatene til Kredittilsynet i juli. Resultatene av disse undersøkelsene benyttes til å kalibrere regelverkets bestemmelser.

Hovedtrekkene i regelverket

Solvens II-reglene vil bygge på tre pilarer (se figur 1 på neste side):

- Pilar 1 vil omfatte kvantitative krav til tekniske avsetninger, solvenskapitalkrav og krav til minimumskapital
- Pilar 2 omfatter retningslinjer for tilsynsprosessen, samt krav til foretakens internkontroll og risikohåndtering

- Pilar 3 handler om markedsdisiplin og transparens. Her vil det komme regler som stiller krav til offentliggjøring av informasjon om risikostyring, risikoeksponering og soliditet.

Under pilar 1 vil det være standardiserte regler for beregning av solvenskravet og kravet til minimumskapital. Men alternativt vil det bli mulig å basere beregningene på internt utviklede modeller.

Disse må da være validert og godkjent av tilsynsmyndighetene. Ved bruk av interne modeller kan resultatet bli et lavere kapitalkrav sammenlignet med bruken av den standardiserte metoden.

Standardmetoden vil omfatte beregninger av kapitalbehov for de ulike risikogrupperne. I tillegg vil det bli tatt hensyn til korrelasjonseffekter mellom ulike risikogrupper. Figur 2 viser en oversikt

over de ulike risikokategoriene som vil omfattes av beregningene. Det vil bli krav om beregning av kapital for operasjonell risiko, markedsrisiko, helserisiko, non-life risiko og livrisiko. Under markedsrisiko vil det være separate beregninger for valuta, eiendomseksponering, renterisiko, egenkapitalrisiko og spreadrisiko. I tillegg vil det bli tatt hensyn til konsentrasjonsrisiko. For de ulike forsikringsbaserte eksponeringene vil det blant annet bli tatt hensyn til forhold som katastrofer, epidemier, dødlighet, krav og kostnader, langhaletet, med mer.

Kapitalkrav

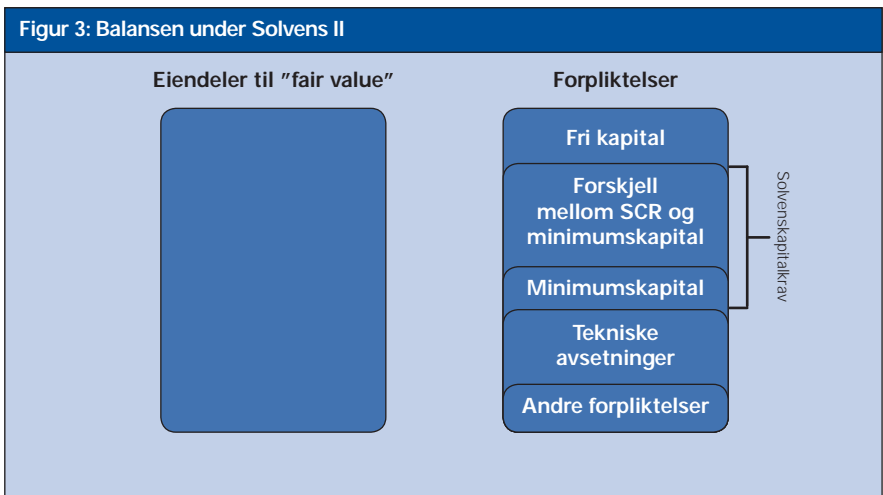
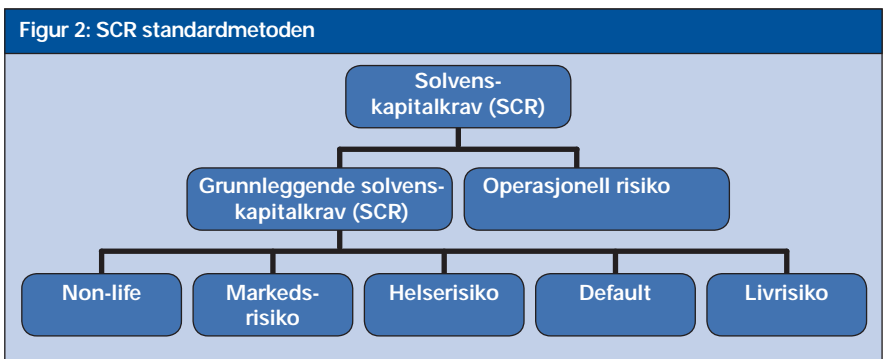
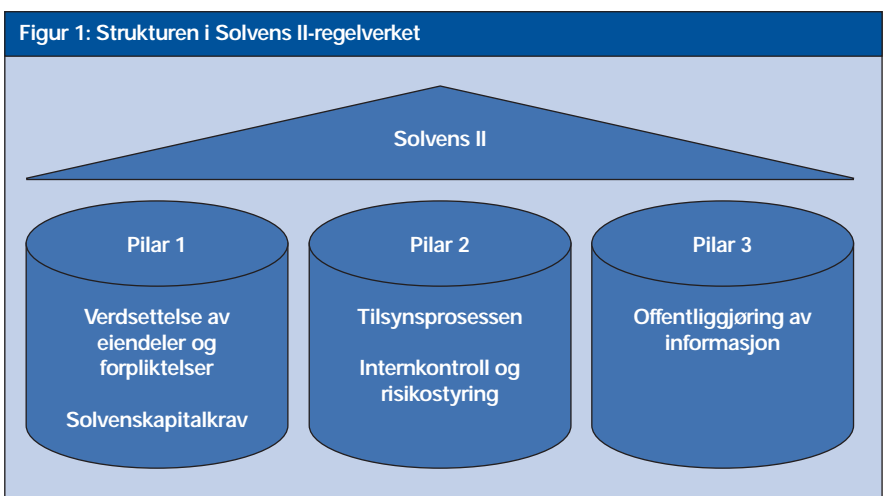
Under Solvens II-regimet vil balansen til et forsikringsselskap kunne se ut som illustrert i figur 3. På aktivassiden er selskapets eiendeler vurdert til "fair value". Tilsvarende vil også de tekniske avsetningene på passivasiden være vurdert markedskonsistent. Basert på selskapets aktivassammensetning og risikoeksponering vil det være beregnet minimumskapital og krav til solvenskapital.

Dynamikken i kapitalkravet under de tre pilarene av Solvens II vil fremstå som illustrert i figur 4 (se høyre side).

Regelverket vil fastsette er nivå for minimumskapital. Gjennom risikobaserte beregninger vil kravet til minste solvenskapital etter standardmetoden fremkomme. Dersom selskapet i stedet benytter interne modeller vil kapitalbehovet for solvenskapital kunne bli redusert (men det kan også øke). Gjennom pilar2-øvelsene må selskapet vurdere sitt reelle behov for kapital. Dersom regelverket for beregning av solvenskapital enten ikke fanger opp alle relevante risikoer eller selskapet har identifisert svakheter i sin egen styring og kapital vil det kunne medføre et høyere behov for kapital enn det regelverkets minimumskrav medfører. Gjennom tilsynsprosessen vil dessuten myndighetene kunne pålegge selskapene et spesielt kapitalkrav dersom de finner det nødvendig.

Konsekvenser – mulige vinnere og tapere

I en spørreundersøkelse som KPMG gjennomførte blant norske banksjefer

svarte 2/3-deler at innføringen av Basel II-reglene ville påvirke konkurransesituasjonen i moderat grad og drøyt 20% at det ville påvirke konkurransesituasjonen i betydelig grad. Hvordan Solvens II vil slå ut for forsikringsselskapene kan det foreløpig bare spekuleres i. At regelverket vil være krevende både kompetansemessig og systemmessig er det derimot ingen tvil om. Her vil trolig de største selskapene ha en fordel. Det er også grunn til å anta at store selskaper med veldiversifiserte risikoer vil dra større fordel av regelverket enn små selskaper. Også selskaper med smalere produkt- og risikospekter, samt de med eksponering mot høyrisikosegmenter, vil trolig få større kapitalkrav enn i dag. For norske selskaper viste QIS3 at solvenskapitalkravet for de deltagende selskapene økte til dels betydelig sammenlignet med kravene under Solvens I (se figur 5: Mulige konsekvenser).

Kredittilsynets stresstester

Som forberedelse til innføringen av Solvens II har Kredittilsynet innført stresstester for norske forsikringsselskaper. Det er utarbeidet to ulike stresstester:

- en hovedstresstest basert på virkelig verdi av eiendeler og forpliktelser og hvor bufferkapitalen defineres utfra forutsetningen om avvikling av selskapet
- en stresstest basert på bokførte verdier og der bufferkapitalen er definert utfra fortsatt drift-forutsetningen

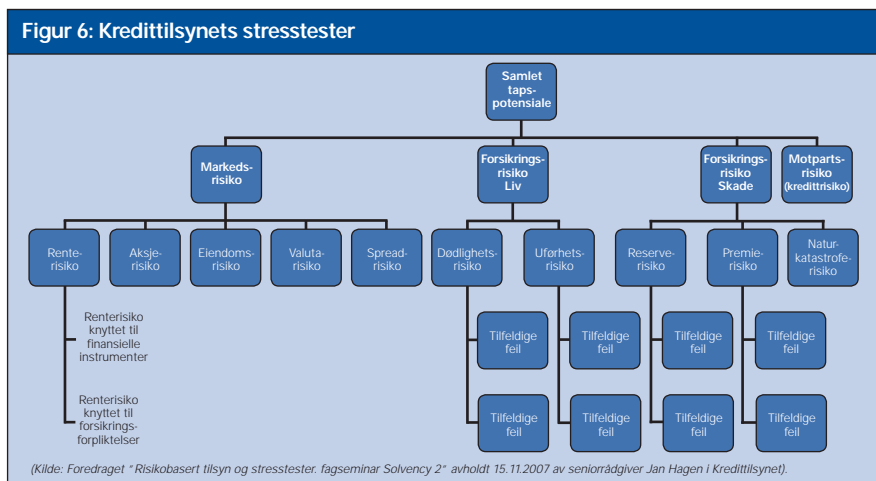
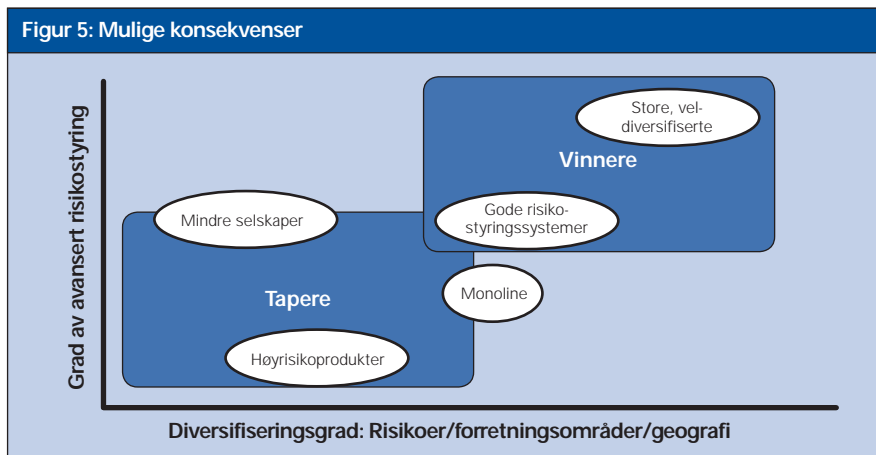
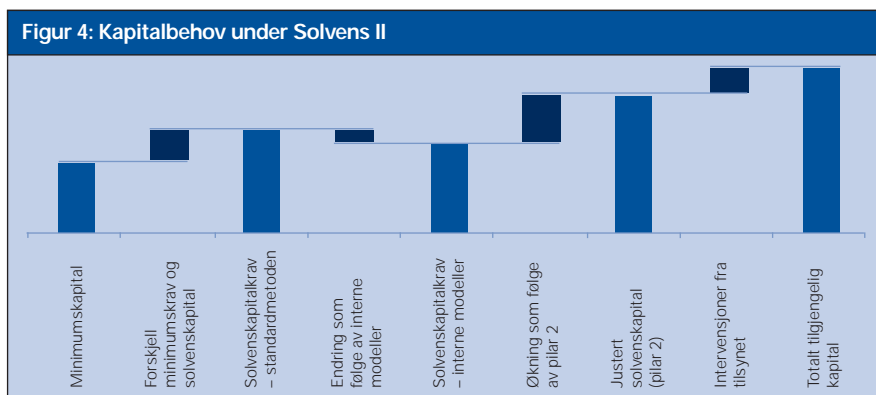
Stresstestene er basert på forutsetningene i konsekvensanalysene for Solvens II, men beregninger for operasjonell risiko og konsentrasjonsrisiko er foreløpig utelatt. Figur 6 gir en oversikt over elementene som inngår i disse stresstestene.

Det er innført en forskrift om plikten til å gjennomføre og rapportere stresstestene. Forskriften trådte i kraft 1. mars 2008 og legger opp til kvartalsvis rapportering. Rapporteringsplikten omfatter alle forsikringsselskaper. Pensjonsforetak er rapporteringspliktige dersom forvaltningskapitalen overstiger 10 milliarder kroner ved inngangen til året.

Veien videre

Det er bare noen få år til regelverket innføres. Derfor bør alle berørte selskaper allerede nå starte sine forberedelser. Disse forberedelsene bør dels være oppbygging av nødvendig kompetanse og systemkapasitet i forhold til regelverk og beregninger. Men forberedelsene bør også inkludere strategiske vurderinger av regelverkets konsekvenser for egen virksomhet, konkurranseposisjon og kapitalbehov.

Slike vurderinger bør blant annet inkludere tilgangen på nødvendig kapital i forhold til det kapitalkravet som risikoeksponeringen medfører. Hvis selskapet ikke forventer å ha tilgang på tilstrekkelig kapital kan risikoeksponeringen måtte justeres. Det kan ha implikasjoner for selskapets forretningsmessige drift og strategivalg. Konsekvensene for produkttilbud og prisingen av risiko er andre forhold det bør fokuseres på.

(Kilde: Foredraget "Risikobasert tilsyn og stresstester, fagseminar Solvency 2" avholdt 15.11.2007 av seniorrådgiver Jan Hagen i Kredittilsynet).

Endringer

i årsregnskapsforskriften for forsikringselskaper

Endringene ble vedtatt 4. april i år, med ikrafttredelse fra 1. januar 2008. Dette innebærer en tilpasning til IFRS og fører til nye oppstillingsplaner i regnskapene til livsforsikrings- og skadeforsikringselskaper. Endringene reiser problemstillinger knyttet til behandling av utsatt skatt og beregning av kapitaldekning.

Av Bjarne Martinsen

Tilpasningen medfører at avsetninger som ikke tilfredsstiller definisjonen på forpliktelse etter IFRS ikke kan innregnes og presenteres som forpliktelse, men må klassifiseres som egenkapital. For skadeforsikring berører dette administrasjonsavsetning, avsetning til Naturskadefond og avsetning til garantiordningen. For livsforsikring og pensjonskasser innebærer endringen at risikoutjevningfond skal klassifiseres som egenkapital. I tillegg innføres vurderingsreglene i IAS 39 samt reglene om delårsrapportering i IAS 34 nå fullt ut.

Vi vil i det følgende gå nærmere inn på en del av hovedendringene og forklaringen som ligger til grunn for disse, og deretter beskrive enkelte problemstillinger som oppstår i tilknytning til endringene.

IFRS 4

Forsikringsforpliktelser reguleres av IFRS 4, og i vedlegg til denne standarden defineres en forsikringsavtale som:

”En kontrakt der den ene parten (forsikringsgiveren) påtar seg en betydelig forsikringsrisiko for en annen part (forsikringstakeren) ved å samtykke i å betale erstatning til forsikringstakeren dersom en angitt usikker framtidig hendelse (den forsikrede hendelsen) påvirker forsikringstakeren negativt.”

Videre defineres det i vedlegget til standarden hva som er en forsikringsrisiko og ikke minst drøftes det hva som er en betydelig forsikringsrisiko. Sistnevnte er av avgjørende betydning for om en avsetning skal vurderes etter IFRS 4 om forsikringskontrakter, eller om den faller utenfor virkeområdet til denne standarden og dermed skal vurderes etter IAS 37, som omhandler avsetninger, betingede forpliktelser og betingede eiendeler. En mulig plikt til å foreta en utbetaling som kun oppstår dersom en gitt hendelse inntreffer er en betinget forpliktelse, og denne skal ikke innregnes som en forpliktelse i regnskapet, jf IAS 37.27.

Skadeforsikring

Det fremgår av høringsnotat om tilpasningen av forskriften at Kredittilsynet har identifisert tre typer avsetninger som ikke kan innregnes som en forpliktelse etter IFRS 4. Dette er altså administrasjonsavsetning, avsetning til Naturskadefond og avsetning til garantiordningen. Kort begrunnes det av følgende:

Administrasjonsavsetning

Dette er avsetning for administrative kostnader ved skadeoppgjør i forbindelse med eventuell avvikling av forsikrings-selskapet. Forpliktelsen er avhengig av at en fremtidig hendelse inntreffer og den er ikke knyttet til forsikringsselskapets forsikringsrisiko, den vil derfor falle utenfor IFRS 4 sitt virkeområde. Etter Kredittilsy-

nets vurdering er dette å betrakte som en betinget forpliktelse etter IAS 37 og kan derfor ikke innregnes som en forpliktelse. Ut fra en slik betraktning må administrasjonsavsetningen klassifiseres som egenkapital.

Avsetning til garantiordningen

I en situasjon hvor et skadeforsikrings-selskap er ute av stand til å innfri sine forpliktelser overfor forsikringstaker og en eventuelt skadelidende tredjepart, fungerer garantiordningen slik at de øvrige skadeforsikringsselskapene i ordningen skal innfri forpliktelsene. Skadeforsikringsselskapene skal foreta avsetning for å møte eventuelle forpliktelser etter garantiordningen, og dette er en lovpålagt avsetning. Avsetningen reflekterer ikke

forsikringsrisiko knyttet til selskapets egne forsikringskontrakter. I IASB sin veiledning til IFRS 4 fremgår det direkte at garantifond som er etablert ved lov ikke skal vurderes som forsikringskontrakt, og at det faller under virkeområdet til IAS 37 om betingede forpliktelser. Kredittilsynet vurderer dette som en betinget forpliktelse som dermed skal klassifiseres som egenkapital.

se i regnskapet, jf IAS 37.27.

Avsetning til Naturskadefondet

Avsetningen skal dekke eventuelle forpliktelser knyttet til fremtidige naturskader. Etter Kredittilsynets vurdering reflekterer den forsikringsrisiko knyttet til selskapets egne forsikringskontrakter og kommer

Livsforsikring

Også for livsforsikringsselskaper er det IFRS 4 som er den sentrale standarden i forhold til de endringene i årsregnskapsforskriften som er gjort nå. Forsikringstekniske avsetninger reguleres av denne standarden, og i den grad avsetninger ikke møter definisjonene i IFRS 4 så er det IAS 37 om betingede forpliktelser som kommer til anvendelse.

Risikoutjevningfond

Livsforsikringsselskaper skal i utgangspunktet tildele kundene et eventuelt overskudd på risikoresultatet. Selskapene kan imidlertid bestemme at inntil halvparten av overskuddet skal holdes tilbake som en buffer mot fremtidige underskudd på risikoresultatet. Denne bufferen er risikoutjevningfondet. Dersom et selskap får underskudd på risikoresultatet og det ikke foreligger risikoutjevningfond, så må underskuddet dekkes inn av egenkapital. Dette er ikke en forpliktelse som er relatert til selskapets forsikringsrisiko, den kommer derfor ikke inn under virkeområdet til IFRS 4. Livsforsikringsselskapets forpliktelser overfor kundene, forsikringstakerne, er dekket gjennom andre typer forsikringstekniske avsetninger. Risikoutjevningfondet vil derfor være regulert av IAS 37 og etter Kredittilsynets vurdering være definert som en betinget forpliktelse. Denne kan ikke presenteres som gjeld i balansen og skal følgelig klassifiseres som egenkapital. Bruken av risikoutjevningfondet er begrenset av forsikringsloven, det legges derfor til grunn av Kredittilsynet at dette er bundet egenkapital.

Utsatt skatt

Det har tidligere vært samsvar mellom regnskapsmessig og skattemessig behandling av de omtalte avsetningene. Den regnskapsmessige behandlingen innebar inntil denne endringen i årsregnskapsforskriften trådte i kraft at endringer i avsetningene ble ført over resultatet, og den relaterte resultatposten har vært gitt tilsvarende skattemessig virkning. At den regnskapsmessige behandlingen med dette endres

gir ikke grunn til å endre den skattemessige behandlingen, ettersom skatteloven ikke er endret. Det betyr at avsetningene fortsatt gir skattemessig fradrag.

Dette medfører at det etter at endringen i årsregnskapsforskriften nå er vedtatt vil være forskjell på skattemessig og regnskapsmessig behandling av avsetningene. Spørsmålet er om det skal settes av for utsatt skatt knyttet til dette i regnskapet. Behandlingen av utsatt skatt etter IFRS reguleres av IAS 12, og ut fra denne standarden bør det synes relativt klart at forskjellen mellom regnskapsmessig og skattemessig behandling av de omtalte avsetningene er å anse som en midlertidig forskjell, noe som gir opphav til utsatt skatt. I Kredittilsynets brev til forsikringsselskapene av 5. mai 2008 "IFRS-tilpasning av årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper. Konsekvenser for beregning av ansvarlig kapital." presiserer de at administrasjonsavsetning, avsetning til naturskadefondet og avsetning til garantiordning for skadeforsikringsselskaper samt risikoutjevningfond for livsforsikringsselskaper ikke skal medregnes i kjernekapitalen. Videre presiserer de at de nevnte avsetninger, som er reklassifisert til egenkapital, ikke skal reduseres som følge av eventuelle skattemessige effekter.

Kapitaldekning

Kredittilsynet presiserer som nevnt at administrasjonsavsetning, avsetning til garantiordningen og avsetning til Naturskadefondet for skadeforsikring, og risikoutjevningfondet for livsforsikring, ikke skal medregnes i kjernekapitalen til selskapene. Siden disse vil inngå i egenkapitalen må de trekkes ut som fradrag i kjernekapitalen ved beregningen av selskapenes kapitaldekning. På denne måten skal den endrede klassifiseringen av avsetningene i utgangspunktet ikke medføre endringer i kapitaldekningen.

Det er imidlertid ikke tatt stilling til hvilken rolle utsatt skatt skal ha i forhold til

følgelig inn under virkeområdet til IFRS 4. Avsetningen fjernes imidlertid ikke ved kontraktens opphør, slik at fondet kan anvendes til dekning av fremtidige naturskader som ikke er knyttet til eksisterende forsikringskontrakter. Det fremgår av IFRS 4 Basis for Conclusions at avsetninger relatert til avsluttede kontrakter ikke kan klassifiseres som forpliktelser og følgelig må klassifiseres som egenkapital.

Kredittilsynet er av den oppfatning at de tre omtalte avsetningene er bundet egenkapital, ettersom avsatte midler ikke kan utbetales til eierne. Endringer i avsetningene føres direkte mot egenkapitalen, slik at det ikke lenger er noen resultatpost forbundet med disse avsetningene.

endringen i årsregnskapsforskriften, annet enn at det er presisert at avsetningene ikke skal reduseres som følge av skattemessige effekter. Konsekvensen av sistnevnte kan bli at kapitaldekningen endres, sammenlignet med tilsvarende beregning med det regelverket som lå til grunn før endringen i årsregnskapsforskriften trådte i kraft.

Dette illustreres av eksempelet under. Alternativ A er beregning av kapitaldekning etter regelverket per 31.12.07. Alternativ B er beregning av kapitaldekningen med reklassifiserte avsetninger medregnet til 100 % under egenkapitalen, det vil si at disse ikke reduseres med utsatt skatt. Avsetningene trekkes ut av kjernekapitalen igjen i sin helhet, men utsatt skatt (28 % av de reklassifiserte avsetningene på 100, altså 28) reduserer annen egenkapital i forhold til alternativ A. Dette medfører redusert kapitaldekning. Alternativ C er i utgangspunktet likt alternativ B, men her er det justert for utsatt skatt ved fradraget av de omtalte avsetningene i kjernekapitalen. Kapitaldekningen blir da den samme som for alternativ A.

Når det gjelder de reklassifiserte avsetningene, så blir behandlingene av disse like

for skadeforsikring og livsforsikring. Det betyr at behandlingen av risikoutjevningssfond i livsforsikring blir den samme som behandlingen av administrasjonsavsetning, avsetning til garantiordningen og avsetningen til Naturskadefondet i skadeforsikring. Alle disse gir skattemessig fradrag etter dagens skattelov og fører til

midlertidige forskjeller og utsatt skatt etter IAS 12.

I sitt brev av 5. mai 2008 medgir Kredittilsynet at endringen i årsregnskapsforskriften reiser problemstillinger knyttet til utsatt skatt og beregning av kapitaldekning, men presiserer at dette ligger utenfor Kredittilsynets ansvarsområde. Tilsynet ser imidlertid at det kan være behov for en nærmere avklaring av om de regnskapsmessige prinsippendringene har konsekvenser for regnskapsføring av utsatt skatt og dermed også på ansvarlig kapital.

Brevet avsluttes med at inntil videre skal bestemmelsene i beregningsforskriften uansett følges, herunder også nevnte presiseringer.

Eiendeler

Vurderingsreglene i IAS 39 implementeres nå fullt ut gjennom endring i årsregnskapsforskriften. Dette innebærer at

«Vurderingsreglene i IAS 39 implementeres nå fullt ut gjennom endring i årsregnskapsforskriften. Dette innebærer at finansielle eiendeler skal klassifiseres i kategoriene finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet, lån og fordringer, holde til forfall eller tilgjengelig for salg.»

finansielle eiendeler skal klassifiseres i kategoriene finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet, lån og fordringer, holde til forfall eller tilgjengelig for salg. Førstnevnte kategori har underkategoriene handelsportefølje og øremerking til virkelig verdi over resultatet ved førstegangsinnregning (fair value option). IAS 39 har strenge kriterier for hvilke instrumenter som kan klassifiseres i de ulike kategoriene. Eksempelvis vil finansielle instrumenter som ikke oppfyller kravene til å plasseres i de tre førstnevnte kategorier nå klassifiseres som ”tilgjengelig for salg” med verdiregulering under posten ”andre resultatkomponenter”. Selv om vurderingsreglene til IAS 39 er implementert fullt ut skal enkelte verdiendringer ikke føres direkte mot egenkapitalen slik IFRS-regelverket krever. Disse skal i stedet føres under ”andre resultatkomponenter”.

Noe av utfordringen er også at det ikke er gitt overgangsregler i forhold til anvendelsen av IAS 39 fullt ut, for eksempel hva gjelder adgangen til å øremerking til virkelig verdi over resultatet ved førstegangsregistrering. I hvilken grad det vil komme overgangsregler tilsvarende dem de børsnoterte fikk da de gikk over til IFRS i konsernregnskapet i 2005 er ikke avklart.

Delårsrapportering

Delårsrapporten må nå også avlegges i samsvar med IAS 34. Kravene i denne er mer omfattende enn tidligere krav.

Avslutningsvis minner vi om at det er gjennomført andre endringer som ikke fremkommer fullstendig i denne artikkel. Praktisk arbeid på området vil nok kreve detaljkunnskap utover fremstillingen over. Enkelte av problemstillingene må også avklares gjennom ytterligere veiledning fra myndighetene samt utvikles gjennom praksis.

	A	B	C
Aksjekapital	200	200	200
Reklassifiserte avsetninger	100	100	
Annen opptjent EK	28	0	0
Sum annen EK	228	300	300
Fradrag i kjernekapital			
Reklassifiserte avsetninger	100	100	
Korreksjon for utsatt skatt på reklassifiserte avsetninger		-28	
Sum kjernekapital	228	200	228
Tilleggskapital	5	5	5
Beregningsgrunnlag kapitaldekn.	3 000	3 000	3 000
Kapitaldekning	7,8 %	6,8 %	7,8 %

Identitetstyveri har kommet til Norge

Man har i den siste tiden bevitnet stadig flere medieoppslag i norsk presse som omhandler identitetstyverier. Mye kan tyde på at denne trenden nå har nådd fram til oss i Norge.

Av Tommy Kinnunen, seniorrådgiver, Forensic
– Investigation & Integrity Services

Trenden innenfor identitetstyveri

I USA har omfanget av identitetstyverier økt betraktelig i løpet av få år. Amerikanske myndigheter registrerte i 2001 ca. 750 tusen identitetstyverier. I løpet av de fem neste årene økte dette omfanget til 10 millioner identitetstyverier (2006).

Stadig flere personer i Norge opplever å bli frarøvet sin identitet. Når det først oppdages er det for sent. Da sitter det andre personer, et eller annet sted, som har tilegnet seg nødvendige fullmakter og som utgir seg for å være deg. Marerittet har da bare så vidt begynt, og i verste fall vil man bevitne en lang og maktesløs kamp om å vinne tilbake kontroll over ens egen identitet.

Gammeldags lovgivning

I Norge har vi ikke pr. dags dato et eget straffebud i Straffeloven som konkret rammer Identitetstyveri. En benytter seg av andre straffebud som kan ramme selve handlingen som utføres, slik som for eksempel dokumentfalsk, bedrageri, svindel og lignende. I NOU 2007 : 2, Lovtiltak mot datakriminalitet, foreslår Datakrimutvalget at det opprettes et eget straffebud som rammer identitetstyveri og bruk av uriktig identitet. Pr. dags dato er prosessen i gang med å tilpasse norsk lov i henhold til Europarådets "Convention on Cybercrime" (datakrimkonvensjonen) (ETS 185) av 23. november 2001, som Norge har signert og ratifisert.

Howdan jobber en identitetstyv

En identitetstyv er nøye, strukturert og utholdende i sitt arbeid. Han/hun vil samle inn ulik informasjon om sitt bytte, og benytter den tiden som trengs for å skaffe til veie all informasjon som er nød-

vendig for å oppnå suksess i sitt virke. Social Engineering er et samlebegrep for ulike teknikker som en identitetstyv kan benytte i forbindelse med informasjonsinnsamlingen. I hovedtrekk dreier dette seg om manipulering av mennesker for å få tak i sensitive opplysninger, slik som

for eksempel fødsels- og personnummer, kontonummer, passord, debet- eller kredittkortopplysninger og lignende.

Identitetstyven kan også utnytte sikkerhetshull i datasystemer, gå gjennom post og søppelkasser i sin søken etter relevant informasjon. Videre kan han/hun fiske sensitive opplysninger fra arbeidsgiveren din eller virksomheten din. Service orienterte mennesker er en av de letteste og viktigste kildene å utnytte for en identitetstyv. Et godt eksempel kan være en person som

ringer til deg; Hvor ofte fanger du opp navnet til denne personen, hvem denne personen representerer og hvilket telefonnummer denne personen ringer fra? Og hvor flink er du til å vurdere sensitiviteten i de opplysningene du kommuniserer ut?

Et samfunn av tillitssystemer

Samfunnet vårt er bygget opp av tillitssystemer hvor vi forventer at alle spiller etter de samme reglene. Det er dog naivt å tro at alle spiller etter de samme reglene, noe kriminalitetsproblematikken er et godt bevis på. Likevel er det slik at vi, som sosiale vesen, er godtroende om andre. Når noen opptrer på en hyggelig og ordentlig måte, og hvor det føles som om man har kjent en person lenge, hvor kritisk er man da, i forhold

til sensitiviteten i den informasjonen man kommuniserer ut som svar på eventuelle

«Svært mange betalingssteder på Internett krever bare at man har tilgang til navn, adresse, kortnummer, sikkerhetskode og utløpsdato for å kunne utføre transaksjonen. Aberet her er at det ikke stilles krav til autentisering av kortbrukeren.»

spørsmål personen stiller? Kanskje er det slik at personen ikke engang trenger å stille noen spørsmål, men at informasjonen kommuniseres ut uten at man er bevisst over verdien i denne informasjonen.

Et eksempel på et tillitssystem som er kommet på plass i Norge er tilgangen til offentlige tjenester via Internett. Her kan man enkelt omadressere post med videre, og det eneste man trenger for å identifisere seg er et fødselsnummer samt et passord fra et tidligere mottatt skattekort. Den nødvendige identifiseringsinformasjonen på skattekortene. I første omgang kan man si at tanken er god, og ikke minst forenkler dette systemet hverdagen vår. Men når man ser på dette ut i fra et sikkerhetsperspektiv så er det ingen tvil om at dette systemet også vil forenkle hverdagen til personer med uedle hensikter. En identitetstyv kan enkelt sikre seg skattekort fra en postkasse. Svært mange har ikke postkasser som avlases, noe som dermed gir fri tilgang til sensitiv informasjon. Videre er det slik at en identitetstyv vil spane lenge på posten som mottas, i påvente av at godbitene kommer.

Det er sjelden at dokumenter med sensitive opplysninger sendes gjennom posten som PUM-forsendelser (PUM – Personlig Utlevering Mottakingsbevis). Ofte blir dette vurdert ut i fra et kost/nytte perspektiv. Man faller ofte ned på at risikoen for at noen skal stjele innholdet i forsendelsen er liten, og en velger derfor å sende forsendelsen som ordinær post, da PUM-forsendelser har en forholdsvis høy kostnad (i hvert fall om en ser dette i forhold til store virksomheter, for eksempel bank- og finansinstitusjoner, med flere tusen kunder).

Utfordringer rettet mot debet-/kredittkort

En utfordring man har sett innenfor identitetstyveri er såkalt skimming av debet- og kredittkort. Man snakker her om kopiering av informasjon som ligger lagret

i magnetstripen til disse kortene. Den kopierte informasjonen kan skrives ut i en magnetstripe på et nytt kort. Sammen med riktig PIN-kode (Personal Identification Number), som ofte blir filmet eller observert av gjerningspersonene i det denne tastes inn av kortets rettmessige innehaver, kan gjerningspersonen utføre pengeuttak i minibank, eller benytte kortet som betalingsmiddel i betalingsterminaler hos ulike handels- og servicesteder. Et aber for gjerningspersonen er at han/hun i disse tilfellene må møte opp personlig for å fysisk la minibanken eller betalingsterminalene lese av magnetstripen, og foreta en autentisering av kortbrukeren gjennom avkreving av PIN-kode. Svært mange banker og finansinstitusjoner har i det siste implementert en chip på debet-/kredittkort, noe som riktig nok har medført en mye bedre sikkerhet i forhold til kopiering av slike kort. Men fremdeles finnes det debet-/kredittkort på markedet hvor denne mekanismen ennå ikke er implementert.

Den teknologiske utviklingen, økt globalisering og internasjonalisering, blant annet gjennom Internett og oppblomstring av e-handel, har medført betydelig økt bruk av debet- og kredittkort. I dag benytter svært mange seg av Internett til å kjøpe fly- og feriereiser, handle klær, bøker, brune- og hvitevarer med videre, og de fleste betaler med debet- eller kredittkort. Svært mange betalingssteder på Internett krever bare at man har tilgang til navn, adresse, kortnummer, sikkerhetskode (CVC2, CVV2, eller CCID) og utløpsdato for å kunne utføre transaksjonen. Aberet her er at det ikke stilles krav til autentisering av kortbrukeren ved bruk av kortet, samt at det er nok å på forhånd ha sikret seg/nedtegnet nødvendig informasjon fra kortet og informasjon om kortets rettmessige innehaver.

Videre knytter det seg også utfordringer til hvordan ulike kortbrukersteder tar vare på, og sikrer, den sensitive informasjonen som relaterer seg til kundeopplysninger, og opplysninger om debet-/kredittkort som knyttes

til ulike transaksjoner. De aller fleste kortbruketene forholder seg nok til eksisterende minstekrav, i henhold til ulike reglement, men det stopper nok dessverre ofte opp her. En har gjennom mediene blitt kjent med flere tilfeller hvor datasystemene til kortbruketsteder har blitt hacket, og hvor sensitiv kundeinformasjon og lignende er blitt stjålet.

Utnyttelse av sensitiv informasjon

Når en identitetstyv har sikret seg den informasjonen som trengs, vil han/hun sette i gang ulike operasjoner, som oftest i økonomisk vinnings hensikt. En mulighet er å selge den sensitive informasjonen i det illegale markedet som har oppstått (innenfor ulike nettsteder, pratekanaler (chatte-kanaler) og lignende). Debet- og kredittkortopplysninger omsettes i stort omfang på det illegale markedet. Videre kan identitetstyven benytte denne informasjonen til å utføre ulike transaksjoner på Internett, pr. post, faks eller telefon.

Problematisk kundeforhold

Identitetstyveri vil medføre mye plage og frustrasjon for de personene som utsettes for denne typen kriminalitet, men ikke

minst også for bank- og finansinstitusjoner som taper mye penger på dette. Videre vil det ofte kunne oppstå konflikter i kundeforholdet mellom bank-/finansinstitusjon og kunde, når kunden har problemer med å sannsynliggjøre at han/hun ikke er ansvarlig for utførte transaksjoner.

Vanskelig å kvantifisere omfanget

Både privatpersoner og virksomheter risikerer forholdsvis store økonomiske tap, samt skade og ubehageligheter, som resultat av identitetstyveri. Det er vanskelig å si noe konkret om omfanget av identitetstyveri og økonomiske tap i tilnytning til dette. Dels kan dette skyldes at gjeldende lovgivning er gammeldags i forhold til nye metoder og teknologi som kriminelle benytter seg av til å gjennomføre svindel og bedrageri. Og dels skyldes dette også at få melder i fra til politiet om slike hendelser, av ulike grunner jfr. Mørketallsundersøkelsen 2006 ¹.

Hvordan sikre seg

Man vil aldri kunne sikre seg 100% mot risikoen for å bli utsatt for identitetstyveri. Det finnes likevel mange gode tips og

muligheter som kan hjelpe langt på vei. Dette knytter seg blant annet til rutiner for sikkerhetsoppdateringer av programvare i datamaskiner, og ulike rutiner for håndtering av sensitiv informasjon/data med videre. Virksomheter som tilbyr handel med debet- og kredittkort via betalingsterminaler og/eller Internett kan for eksempel implementere/ta utgangspunkt i ulike datasikringsstandarder, som for eksempel Payment Card Industry Data Security Standards – PCI DSS (se faktaboks), som et forebyggende ledd.

Samtidig er det viktig at man er bevisst i de tilfeller man omhandler sensitiv informasjon. Ofte er man ute etter å identifisere det svakeste leddet i ulike systemer og systemprosesser, men man glemmer svært ofte å tenke over det menneskelige aspektet i forbindelse med dette arbeidet. Det svakeste leddet relaterer seg ofte til det menneskelige aspektet, og knytter seg til irrasjonelle handlemåter.

Et godt eksempel på nettopp dette kunne man lese om i en artikkel på nettsiden dagsensit.no pr. 16. april 2008. Artikkelen

1 <http://www.norsis.no/nyheter/755.html>

viste til en undersøkelse gjennomført av

organisasjonen Infosecurity Europe. Undersøkelsen ble gjennomført utenfor Liverpool Street Station i London, og ble gjort blant 576 kontormedarbeidere. Respondentene ble bedt om å fylle ut undersøkelsen mot å få en sjokolade i belønning. Undersøkelsen ble utgitt for å være en markedsundersøkelse, men i virkeligheten var undersøkelsen et Social Engineering-prosjekt. Undersøkelsen avdekket at ca. 1/5 (21%) av respondentene var villige til å gi fra seg sine passord til helt fremmede folk, mot at de fikk en sjokolade som belønning.

Nyttig informasjon

Les mer om ID-Tyveri på nettsiden til Datatilsynet - <http://www.datatilsynet.no>

FAKTA

The PCI DSS is a multifaceted security standard that includes requirements for security management, policies, procedures, network architecture, software design and other critical protective measures. This comprehensive standard is intended to help organizations proactively protect customer account data.

The core of the PCI DSS is a group of principles and accompanying requirements, around which the specific elements of the DSS are organized:

Build and Maintain a Secure Network

Requirement 1: Install and maintain a firewall configuration to protect cardholder data

Requirement 2: Do not use vendor-supplied defaults for system passwords and other security parameters

Protect Cardholder Data

Requirement 3: Protect stored cardholder data

Requirement 4: Encrypt transmission of cardholder data across open, public networks

Maintain a Vulnerability Management Program

Requirement 5: Use and regularly update anti-virus software

Requirement 6: Develop and maintain secure systems and applications

Implement Strong Access Control Measures

Requirement 7: Restrict access to cardholder data by business need-to-know

Requirement 8: Assign a unique ID to each person with computer access

Requirement 9: Restrict physical access to cardholder data

Regularly Monitor and Test Networks

Requirement 10: Track and monitor all access to network resources and cardholder data

Requirement 11: Regularly test security systems and processes

Maintain an Information Security Policy

Requirement 12: Maintain a policy that addresses information security

Referanse: PCI Security Standards Council - <https://www.pcisecuritystandards.org/index.htm>

Nytt fra Kredittilsynet

Rundskriv 7/2008 Risikoanalyser/stresstester i forsikringselskaper og pensjonsforetak

I dette rundskrivet redegjøres det for den forståelsen av kapitalforvaltningsforskriftene § 2-3 (Nærmere om risikoanalyser) som Kredittilsynet vil legge til grunn i tilsynsvirksomheten. Bestemmelsene er gjort gjeldende for både forsikringselskaper og pensjonsforetak. Heretter benyttes fellesbetegnelsen "selskapene".

Det følger av kapitalforvaltningsforskriftene § 2-3 at selskapene skal analysere hvordan uvanlige markedsforhold vil påvirke selskapets bufferkapital både med utgangspunkt i en situasjon der eiendeler og forpliktelser vurderes til bokført verdi (første ledd) og i en situasjon der eiendeler og forpliktelser vurderes til virkelig verdi (tredje ledd). Det kreves at analysen skal ta hensyn til forsikrings- og kredittrisiko i tillegg til tidligere forskriftskrav.

Bufferkapitalen kan bestå av følgende komponenter:

- kjernekapital ut over det som kreves for å oppfylle gjeldende kapitaldekningskrav og solvensmarginkrav
- delårsresultatet som ikke teller med i ansvarlig kapital, hensyntatt antakelser om forsikringstakernes andel av overskuddet og selskapets skatteposisjon
- tilleggssavsetninger begrenset til det som kan inntektsføres i inneværende regnskapsår
- kursreguleringsfond for eiendeler som omfattes av analysen
- risikoutjevningfond begrenset til beregnet forsikringsrisiko i den aktuelle analysen
- sikkerhets- og administrasjonsavsetninger ut over gjeldende minstekrav til slike avsetninger i skadeforsikringselskaper

Analysert basert på bokførte verdier skal minst gjennomføres ved utgangen av hvert kvartal. Kredittilsynet legger til grunn at frekvensen øker ved uro i finansmarkedene. Forskriften stiller ikke minstekrav til frekvens på analyser basert på virkelig verdi.

Kredittilsynet fastsatte 22. februar 2008 forskrift om rapportering av stresstester for forsikrings- og selskaper og pensjonsforetak. Forskriften gir regler om hvem som er rapporteringspliktig, hvor ofte det skal rapporteres og frist for innrapporteringen.

Rundskriv 6/2008

Opptak av lån for regning av verdipapirfond – verdipapirfondsloven § 4-11

I dette rundskrivet gis det en oversikt over den forståelse av regelverket Kredittilsynet legger til grunn i tilsynsvirksomheten.

Det gis en beskrivelse av tre ulike situasjoner med manglende likviditet i verdipapirfondet, der opptak av lån kan være aktuelt. I beskrivelsen legges det til grunn at forvaltningsselskapet har inngått avtale om en trekkfasilitet på vegne av verdipapirfondet med en bank som långiver.

Det presiseres at det ikke er en forutsetning for adgangen til å foreta kortsiktige låneopptak for regning av et verdipapirfond at dette fremgår av fondets vedtekter, der er imidlertid en forutsetning at låneopptaket anses å være i andelseiernes interesse. Kredittilsynet viser videre til vpfl. § 4-2 om god forretningsskikk, der det blant annet framgår at forvaltningsselskapet skal påse at fondenes og andelseiernes interesser ivaretas på beste måte.

Rundskriv 5/2008

Enkelte regnskapsmessige forhold basert på regnskapskontrollen i 2007 og endringer i ny verdipapirhandelslov

Kredittilsynet fører i medhold av verdipapirhandelsloven (vphl.) § 15-1 tredje ledd kontroll med periodisk finansiell rapportering fra utstedere av omsettelige verdipapirer som er eller søkes notert innenfor EØS-området, og som har Norge som hjemstat i henhold til vphl. § 5-4.

Kredittilsynet har foretatt en gjennomgang av pensjonsnotene i årsregnskapet for 2006 til et utvalg bestående av 32 børsnoterte foretak med ytelsespensjon. Gjennomgangen har avdekket enkelte mangler i den informasjonen som er gitt. Rundskrivet gir en oppsummering av de observasjoner Kredittilsynet har gjort.

Kredittilsynet har ved gjennomgang av årsregnskapene for 2006 observert mange foretak som har mangler i sin oppstilling av endringer i egenkapital. Rundskrivet angir to mulige presentasjonsformer for egenkapitaloppstilling.

Videre ble det ved regnskapsgjennomgangen observert at flere foretak ikke har gitt tilstrekkelige opplysninger i samsvar med IFRS 3.66-73, om virksomhetssammenlutninger i perioden, i sine delårsregnskap i 2007.

Ny lov om verdipapirhandel av 29. juni 2007 nr. 75 trådte i kraft delvis 1. november 2007 og delvis 1. januar 2008. Bestemmelser knyttet til periodisk finansiell rapportering, og som gjennomfører direktivet om utsteders informasjonsplikter (rapporteringsdirektivet), trådte i kraft 1. januar 2008. I rundskrivet redegjøres det kort for overgangsbestemmelser og enkelte endringer i forhold til periodisk finansiell rapportering.

For øvrig vil Kredittilsynet påpeke at utstedere som er underlagt regnskapskontrollen, deres tillitsvalgte, ledende ansatte og revisor skal gi melding til Kredittilsynet om finansiell rapportering fra utstederen som de anser ikke gir et rettviseende bilde i overensstemmelse med det relevante regelverket for finansiell rapportering.

Rundskriv 4/2008

Sammensatte produkter – endringer i forskrift om opplysningsplikt ved tilbud om kjøp av sammensatte produkter

12. februar 2008 ble det vedtatt endringer i forskrift av 25. september 2006 nr. 1317 om opplysningsplikt ved tilbud om kjøp av sammensatte produkter, §§ 1, 4, 6 og 8. Endringene trer i kraft 1. mars 2008.

Kredittilsynet har i dette rundskrivet kommentert enkelte forhold ved forskriftsendringene, samt presentert hovedresultatene av deres undersøkelse knyttet til salg av sammensatte produkter. Kommentarene til forskriften er knyttet til klassifisering av kunder, egnethetstest, komplekse instrumenter, bruk av låneagenter og vederlag fra andre enn foretakets kunder.

Beregninger basert på bankenes egne innrapporterte avkastningstall viste at de fleste produktene som er holdt til forfall per tredje kvartal 2007, ikke har generert meravkastning i forhold til en risikofri investering.

De kvalitative aspektene ved undersøkelsen understreket i følge Kredittilsynet inntrykket om at skillet mellom rådgivning og salg ikke fremkommer klart i bankenes praksis.

Undersøkelsen viste at bankenes styrer i liten grad har vært involvert i lanseringen av sammensatte produkter. Den høye renommérisikoen som ligger i fortsatt salg av slike produkter tilsier etter Kredittilsynets mening at styrene bør bli mer aktive på dette området.

Rundskriv 3/2008

Nye regler om flaggepliktig verdipapirhandel i lov om verdipapirhandel § 4-2

Lovbestemmelsene om flagging av større aksjeposter m.m. er inntatt i lov av 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (vphl.) kapittel 4. Bestemmelsene trådte i kraft 1. januar 2008.

Endringene i regelverket innebærer i hovedsak skjerpede krav til flagging. Flere situasjoner enn tidligere vil kunne utløse flaggeplikt, herunder selskapsbegivenheter som endrer stemmerettsfordelingen. Det har blitt innført to nye flaggeterskler, og det er gjort endringer i unntaket som tidligere gjaldt verdipapirforetaks erverv av aksjer som ble foretatt som ledd i investeringstjenestevirksomheten. Endelig er det fastsatt spesielle konsolideringsregler for utenlandske verdipapirforetak, utenlandske forvaltningsselskap for verdipapirfond og for forvaltere som på vegne av andre besitter aksjer i utenlandske utsteder med Norge som hjemstat.

Dette rundskrivet gir en oversikt over og kommenterer de mest sentrale endringene i regelverket. Rundskrivet gir en tolkning av de reglene som Kredittilsynet vil legge til grunn for sitt tilsyn med overholdelsen av de nye bestemmelsene. Etter at disse har vært i kraft en periode, vil blant annet tolkningen av regelverket i andre EØS-land og rettspraksis kunne tilsi endringer i forståelsen. Kredittilsynet vil i tilfelle opplyse om endret tilsynspraksis gjennom et nytt rundskriv.

Rundskriv 2/2008

Regulering i samsvar med § 5 i "Forskrift om minstekrav til egenkapitalen for norske forsikringsselskaper"

Vedlagt dette rundskrivet følger en tabell som gir oversikt over:

- Krav til minste egenkapital for norske skadeforsikringsselskap, norske livsforsikringsselskap og utenlandske forsikringsselskap med filial i Norge - 23,7 mill. kr
- Kapitalkrav i samsvar med særreglene for nye skadeforsikringsselskap og nye livsforsikringsselskap - 37,1 mill. kr ved oppstart, 13,4 mill. kr de to første driftsårene og 23,7 mill. kr innen utgangen av år tre

- Kapitalkrav for gjensidige skadeforsikringselskap med avgrenset virksomhet - 14,8 mill. kr ved oppstart og 7,4 mill. kr til enhver tid senere

Tabellen omfatter både de opprinnelige beløpende og beløpende slik disse har blitt regulert pr. 31. desember 2006 og 31. desember 2007.

Rundskriv 1/2008 Rundskriv frå Kredittilsynet i 2007 og sanerte rundskriv i perioden f.o.m. 1987 t.o.m. 2007

Kredittilsynet sende i 2007 ut 37 rundskriv. Dette rundskrivet inneholder en oversikt over alle rundskrivene som ble sendt ut.

Rundskriv 36/2007 Presisering om beregning av ansvarlig kapital

Forskrift 1. juni 1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak (berekningforskrifta) § 3 nr. 10 første punktum, fastsetter at akkumulert overskudd ifølge offentliggjort og revisorbekrefta delårsregnskap kan tas med i beregninga av kjernekapitalen til foretaket. Det er en forutsetning at beløpet blir redusert med 50 prosent, og at tapsgjennomgang er gjort i samsvar med forskrifter for rekneskapsføring og vurdering av misligholdte engasjement

Kredittilsynet har tidligere lagt til grunn at kravet til revisorstadfesting av delårsregnskap som nevnt vil innebære tilnærma full revisjon. Etter en ny gjennomgang legg Kredittilsynet til grunn at revisorstadfesting av delårsregnskap for å kunne rekne med 50 prosent av akkumulert overskudd må gi et sikkerhetsnivå som er høyere, eller like høyt som, bekreftelsen etter revisjonsstandarden SBR2400 (avgrenset revisjon av selskap).

Kredittilsynet vil presisere at det bare er den delen av overskuddet som institusjo-

nen tar sikte på å holde tilbake, som kan regnes med i kjernekapitalen.

Rundskriv 35/2007 Endringer i kvartalsoppgaven for verdipapirforetak

Dette rundskrivet oppsummerer endringer i kvartalsoppgaven for verdipapirforetak som følge av ny verdipapirhandellov.

Det er gjort endringer i punkt 5.11 som omhandler beregning av faste kostnader fra foregående år for å speile det nye kapitaldekningsregelverket. Videre er det gjort endringer når det gjelder fristen for bekreftelsen som skal gis av revisor, samt punkt 4 vedrørende inntekter fra handel med derivater.

Rundskriv 34/2007 Nytt regelverk for eiendomsme- glingsvirksomhet

Formålet med dette rundskrivet er foruten en generell bekjentgjøring av det nye regelverket, å informere om de viktigste endringene i forhold til tidligere regelverk og retningslinjer, samt varsle om den forvaltningspraksisen som vil bli fulgt.

Kravet til to års praksis som ”dekker alle sider av ordinær eiendomsme-glingsvirksomhet” for å få eiendomsme-glerbrev, videreføres.

Loven innfører krav til at det for hvert oppdrag utpekes en ansvarlig megler som må ha eiendomsme-glerbrev, advokatbevil-ling eller tillatelse som jurist, jf. loven § 6-2.

I perioden frem til 1. januar 2013 kan personer uten formell kompetanse søke Kredittilsynet om godkjennelse som megler i eiendomsme-glingsvirksomhet.

Ansvaret for eiendomsme-glingen i foretaket legges på styret, som skal påse at det utarbeides rutiner for hvordan me-glingen utføres og at disse oppdateres ved behov, jf. loven § 3-3.

Det er foretatt enkelte justeringer av reglene om behandling av klientmidler, journalføring og arkivering.

Loven § 5-3 opprettholder forbud mot egenhandel og innfører opplysningsplikt om annen egeninteresse. Bestemmelsen innebærer en utvidelse i forhold til 1989-loven.

Etter loven § 5-1 er det ikke lenger et absolutt forbud for foretaket mot å drive annen næringsvirksomhet. Forskriften § 5-1 angir nærmere bestemte tillatte virksomheter, samt enkelte virksomheter foretaket ikke har anledning til å drive.

Foretak og advokater som driver eiendomsmegling skal føre et register over rettigheter i fast eiendom som helt eller delvis tilhører ansatte mv. som utfører arbeid som er ledd i eiendomsmegling.

Etter loven § 6-4 skal oppdragsavtalen inngås skriftlig, men det er ikke lenger krav til bestemt blankett. Bestemmelsens første ledd angir minstekravene til hvilke

opplysninger som skal fremgå av avtalen.

Loven § 6-7 er en videreføring av tidligere lov §§ 3-6 og 3-7 som også innebærer en utvidelse i forhold til gjeldende rett.

Reglene om budgivning, herunder forbudet mot å formidle bud med kortere akseptfrist enn 24 timer etter siste annonserte visning, videreføres i forskriften § 6-3.

Kjøpers innsynsrett i budjournalen, jf. forskriften § 6-4, utvides slik at oppdrags-taker uoppfordret skal gi kjøper og selger kopi av budjournalen uten ugrunnet opphold etter at handel er kommet i stand.

Loven innfører forbud mot progressive provisjoner i forbrukerforhold, jf. § 7-2 første ledd. Videre innføres det krav om prisinformasjon på tjenesten som "lett kan sees av kunder", jf. loven § 7-1.

Rundskriv 33/2007

Ny forskrift om rapporteringsplikt for foretak som driv inkassoverksomhet

Det er fastsett ny forskrift om rapporteringsplikt for foretak som driver inkassoverksomhet i forbindelse med inkassoloven § 5.

Formålet med den nye forskriften er å legge til rette for rapportering i elektronisk form via Altinn. Det er gjort noen endringer i rapporteringsskjemaet.

Dette rundskrivet avløser Kredittilsynets rundskriv 20/2005, "Forskrift om rapportering – rapporteringsskjema for foretak som driver inkassoverksomhet".

Rundskriv 32/2007

Rapportering av kapitaldekning (pilar 1) og store engasjement – rapporteringshyppighet

Rundskrivet omhandler rapportering av kapitaldekning. Kredittilsynet fastsetter i brev til verdipapirforetak (1998), kvartalsvis rapportering av kapitaldekning og årlig rapportering av store engasjement. Ikraftsettelsen av lov pr. 20. juni 2007,

innebærer endringer i de konsesjonspliktige investeringstjenestene.

Etter en konkret vurdering, har Kredittilsynet fastsatt unntak fra hovedregelen om månedlig rapportering av kapitaldekning og kvartalsvis rapportering av store engasjement for verdipapirforetak som bare yter investeringstjenester. Disse verdipapirforetakene skal rapportere kapitaldekning kvartalsvis og store engasjement årlig. Dette blir gjeldende fra og med rapportering for november 2007.

Rundskriv 31/2007 **Rapportering av IKT- hendinger til Kredittilsynet**

Kredittilsynet skal etablere et standardisert opplegg for rapportering til Kredittilsynet om IKT relaterte hendinger av et visst alvor.

Dette rundskrivet inneholder en foreløpig rutine som bør brukes ved hendingsrapportering. I denne omgangen gjelder

opplegget bare for banker, VPS og Oslo Børs.

Rundskrivet bemerker viktigheten av at alle hendinger og avvik blir registrert og rapportert.

Det stilles krav om lagring av historikk og hendelser skal uten ugrunnet opphold rapporteres til Kredittilsynet.

Rundskriv 30/2007 **Presisering av listeføringsplikta i verdipapirhandelsloven**

Kredittilsynet har observert at enkelte utstederforetak har en praksis ved listeføring av revisjonsselskap som etter Kredittilsynets oppfatning ikke samsvarer med listeføringsplikten i lov om verdipapirhandel § 3-5.

Rundskrivet minner om verdipapirhandelsloven §3-5, som krever at utsteder av finansielle instrumenter skal sørge for at det blir ført en liste over personer som blir

gitt tilgang til insideinformasjon. Kredittilsynets undersøkelser avdekket at utstederforetakene i noen tilfeller kun fører opp navnet på revisjonsselskapet på listen, og ikke navnet til medarbeiderne innad i revisjonsselskapet.

Rundskriv 29/2007 **Tillatelse til at ratinger fra DBRS benyttes til å fastsette risikovekter for engasjementer ved beregningen av kapitaldekningen**

Rundskrivet omhandler kommentarer til kapitalforvaltningsforskriften 14. desember 2006 og ny forskrift 22. desember 2006 som trådte i kraft 1. januar 2007 angående risikoringing.

Etter kapitalkravsforskriftens del II om standardmetoden for beregning av kredittrisiko og del VI om verdipapirisering, kan det for enkelte av engasjementene benyttes rating fra ratingbyrå til å fastsette risikovekt.

Abonnere?

■ ■ Ønsker du å abonnere på våre magasiner?

Kontakt Torny Emilsen:

E-post: torny.emilsen@kpmg.no

Telefon: 04063

■ ■ Tidligere utgaver av magasiner og nyhetsbrev finner du på www.kpmg.no

Kurskataloger

■ ■ Oslo, Trondheim og Bergen har egen kurskatalog med oversikt over alle kurs & seminarer vi kan tilby. Datoer publiseres fortløpende på www.kpmg.no

■ ■ Hvis du ønsker et eksemplar av en av disse, ta kontakt med Ronny Jensen på e-post: ronny.jensen@kpmg.no

Vi deler vår kunnskap

Vi erkjenner at kunnskapen først har verdi når den har blitt kommunisert på en god måte i markedet. Når våre kunder kan bruke denne kunnskapen for å skape egen verdi i sin virksomhet - da er målet nådd. Gjennom artikler, nyhetsbrev og tidsskrifter gir vi våre kunder innsikt i aktuelle emner. Her er de mest sentrale av våre publikasjoner.

Økonominytt

Nyhetsmagasin med oppdateringer innenfor regnskap, lover og regler, IFRS, skatt og avgift samt relevante temaer knyttet til våre fagområder innenfor rådgivning.

Verdt å Vite

Verdt å vite er ment som et oppslagsverk for årsoppgjøret over de viktigste og mest aktuelle områdene skatt, avgift, regnskap, revisjon samt andre formelle forhold.

Finansnytt

Magasin som ser på trender, endringer i rammebetingelser og regelverk samt andre råd og tips for finansbransjen. Omhandler bl.a. Basel, IFRS, risk management, skatt og avgift.

Frontiers in Finance

Et globalt magasin som har fokus på tema som er av interesse for ledelsen i finansbransjen.

Nyhetsbrev fra kpmg.no

Hold deg oppdatert ved å abonnere på våre nyhetsbrev. Alle nyheter og artikler som blir lagt ut på våre websider sendes ut til abonnentene til KPMG Nytt, IFRS NYTT, Nytt om Skatt og Avgift.

KPMG Satsen

Regler og satser for årsoppgjøret 2007, og regnskapsåret 2008 er publisert på www.kpmg.no

Regnskaps- og årsoppgjørsmappen

Mye å holde orden på? Bruk regnskaps & årsoppgjørsmappen på www.kpmg.no som hjelp. Her finner du det du trenger for å gjennomføre årsoppgjøret. Skjemaer, oversikter, oppfølgingslister, analyser, beregninger, sjekklister med mer.

Kontakt oss

Arne Frogner

Administrerende Direktør, Partner
Bank, Finans og Forsikring
Tlf: 04063
arne.frogner@kpmg.no

Geir Moen

Partner
Bank, Finans og Forsikring
Tlf: 40 63 92 13
geir.moen@kpmg.no

Tommy Kinnunen

Seniørrådgiver Forensic
Services
Tlf: 40 63 93 53
tommy.kinnunen@kpmg.no

Bjarne Haldorsen

Partner
Audit
Tlf 40 63 97 10
bjarne.haldorsen@kpmg.no

Are Jansrud

Senior manager, Leder FRM
Financial Risk Management
Tlf: 40 63 95 12
are.jansrud@kpmg.no

Helge Brynestad

Manager
Internal Audit Services (IAS)
Tlf: 40 63 95 05
helge.brynestad@kpmg.no

Mona Kristin Lien

Manager
Bank, Finans og Forsikring
Tlf: 40 63 91 87
mona.lien@kpmg.no

Bente Nyruud Gobel

Senior manager, Financial Risk
Management
Tlf: 40 63 93 09
bente.nyruud.gobel@kpmg.no

Are Farstad

Manager, Finacial Risk
Management
Tlf: 40 63 90 83
are.farstad@kpmg.no

Bjarne Martinsen

Senior
revisor
Tlf: 40 63 97 21
bjarne.martinsen@kpmg.no

Finansnytt

Finansnytt utgis av KPMG AS
Administrerende direktør : Arne Frogner

Adresse: Sørkedalsveien 6,
Postboks 7000 Majorstua, 0306 Oslo
Internett: www.kpmg.no

Redaktør: geir.moen@kpmg.no
Kontaktperson abonnement:
mona.lien@kpmg.no

Opplag: 1400
Layout og produksjon:
Lunde Reklamebyrå as

Artikkelforfatterne er ansatt i KPMG, med mindre annet er opplyst. Signerte artikler representerer forfatteren(e)s egne synspunkter, og samsvarer ikke nødvendigvis med KPMGs offisielle standpunkt. Stoffet må ikke oppfattes som uttømmende, og dekker ikke enhver konkret situasjon. Det anbefales å innhente råd tilpasset den aktuelle situasjon.

Kontakt

KPMG AS
Sørkedalsveien 6
Postboks 7000 Majorstuen
0306 Oslo
Telefon 04063
Telefaks +47 22 60 96 01

The information contained herein is of a general nature and is not intended to address the circumstances of any particular individual or entity. Although we endeavor to provide accurate and timely information, there can be no guarantee that such information is accurate as of the date it is received or that it will continue to be accurate in the future. No one should act on such information without appropriate professional advice after a thorough examination of the particular situation.

© 2007 KPMG AS, the Norwegian member firm of KPMG International, a Swiss cooperative. All rights reserved. Printed in Norway. KPMG and the KPMG logo are registered trademarks of KPMG International, a Swiss cooperative.